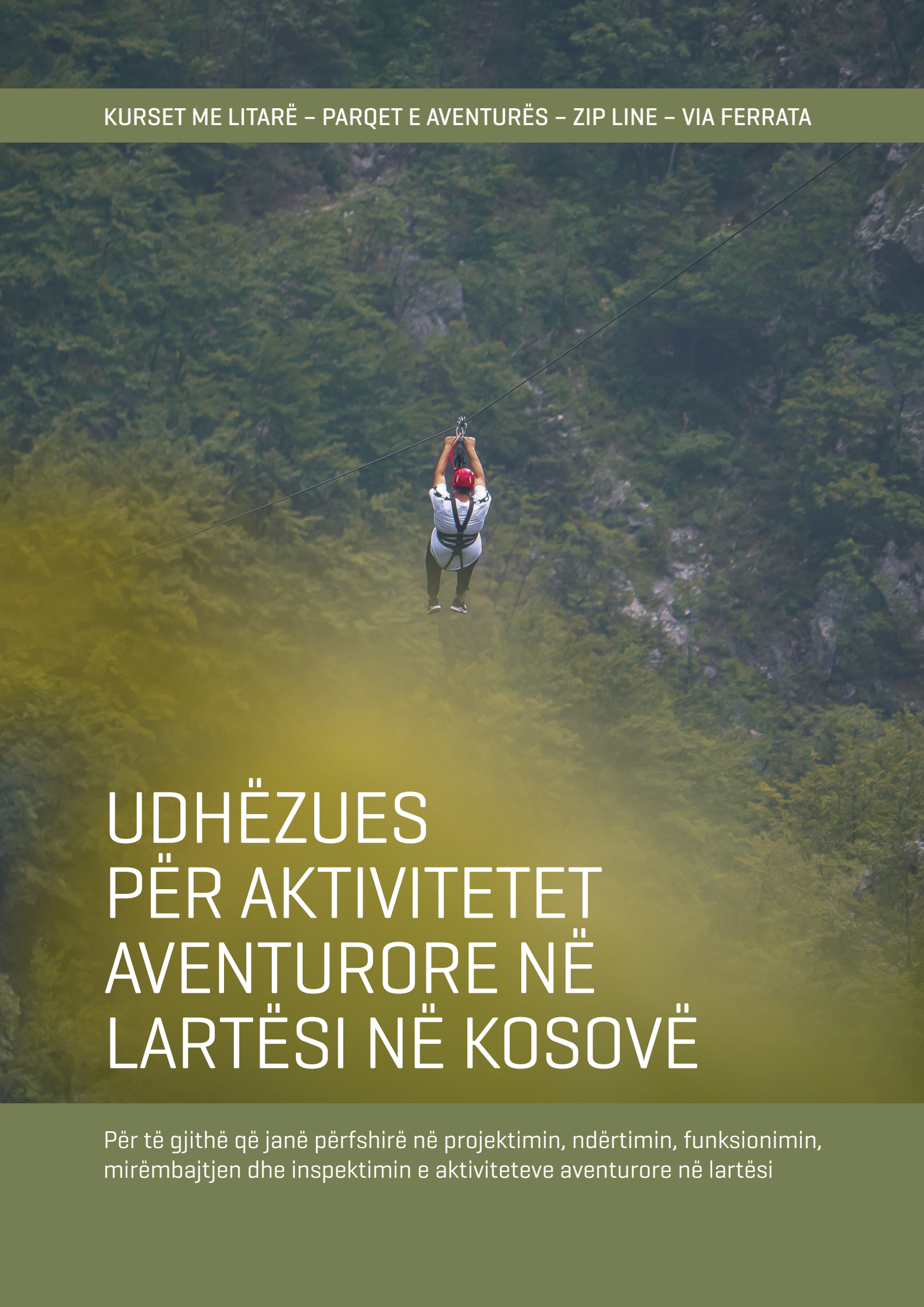
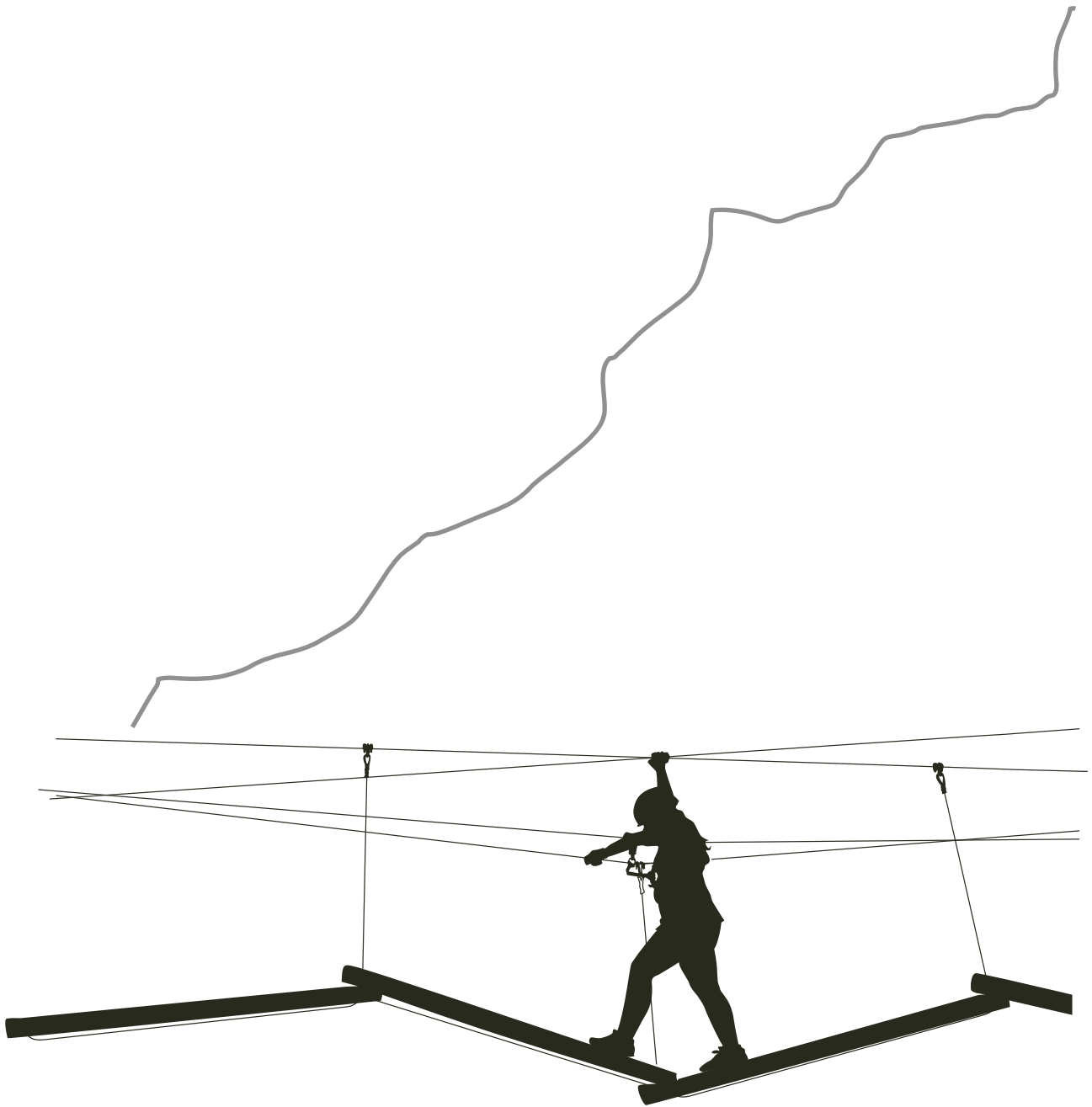

A person wearing a white shirt, dark pants, and a red helmet is ziplining over a dense, green forest. The person is suspended from a cable and is holding onto it with both hands. The background is a vast, lush forest with many trees and green foliage. The overall scene is adventurous and scenic.

KURSET ME LITARË – PARQET E AVENTURËS – ZIP LINE – VIA FERRATA

UDHËZUES PËR AKTIVITETET AVENTURORE NË LARTËSI NË KOSOVË

Për të gjithë që janë përfshirë në projektimin, ndërtimin, funksionimin, mirëmbajtjen dhe inspektimin e aktiviteteve aventurore në lartësi

Ky Udhëzues i Aktiviteteve të Aventurës është zhvilluar në kuadër të projektit Promovimi i Punësimit në Sektorin Privat (PPSE), i financuar nga Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC), dhe i zbatuar nga Swisscontact dhe Instituti Riinvest.

TABELA E PËRMBAJTJES

1. PARATHËNIE	6
1.1 Ministria e Industrisë, Ndërmarrësisë dhe Tregtisë e Republikës së Kosovës [MINT]	6
1.2 Shoqata Evropiane e Kurseve me Litarë [ERCA]	6
2. LIDHJA NDËRMJET RREGULLOREVE, STANDARDEVE DHE UDHËZUESVE TË NDRYSHËM	7
2.1 Shëndeti dhe siguria në punë	7
2.2 Udhëzimi Administrativ	7
2.3 Standardet	7
2.4 Udhëzuesit nga industria	7
3. ÇFARË ËSHTË NJË STANDARD EUROPIAN?	8
3.1 Si të lexohet një standard?	8
4. STANDARDI EUROPIAN EN 15567	9
4.1 Kurset me litar të ulët	9
4.2 Parqet me rrjeta	9
4.3 Kurset me litar të lartë dhe parqet e aventurave	10
4.4 Zip Line-t	10
4.5 Termet dhe përkufizimet kryesore të përdorura në EN 15567	11
4.6 Nivelet e mbikëqyrjes	14
4.7 Sistemet e sigurisë sipas EN 15567	15
4.8 Rreziku dhe vlerësimi i rrezikut	17
5. NDËRTIMI I PARQEVETË AVENTURËS DHE ZIP LINE-EVE	18
5.1 Kurset e reja	19
5.2 Kurset me litarë / parqet e aventurave dhe zip line-t ekzistuese	19
5.3 Parqet e aventurave	20
5.4 Zip Line-t	20
6. NDËRTIMI I VIA FERRATA	21
6.1 Kërkesat për ndërtimin e një Via Ferrata	21
6.2 Projektimi dhe ndërtimi i Via Ferrata	21
6.3 Standardi evropian 16869:2017	22
6.3.1 Shënimi i një Via Ferrata	22
6.4 Nivelet e vështirësisë së Via Ferrata	23
6.4.1 Shkalla matëse italiane	23
6.4.2 Shkalla matëse austriake	23
6.4.3 Shkalla matëse gjermane	23

7. DOKUMENTACIONI	25
7.1 Detyrimet dokumentuese për ndërtuesit	25
7.2 Detyrimet dokumentuese për operatorët	25
8. INSPEKTIMI DHE MIRËMBAJTJA	26
8.1 Inspektimet inauguruese	26
8.2 Inspektimet periodike	27
8.3 Inspektimet operacionale	28
8.4 Inspektimet rutinore vizuale	28
8.5 Inspektimet e pajisjeve personale mbrojtëse	29
9. OPERIMI/FUNKSIONIMI	31
9.1 Praktika e mirë	31
9.2 Identifikimi i kompetencave të përshtatshme të instruktorit	31
9.3 Trajnimi i instruktorëve	32
9.4 Identifikimi i kompetencës	32
9.5 Pranimi i rrezikut	33
9.6 Aksidentet nga gabimet njerëzore	33
9.7 Pajisjet	35
9.8 Morfologjia e pjesëmarrësve	36
9.9 Informimet e shkurtra mbi sigurinë	36
9.10 Përdorimi i një personi të rritur mbikëqyrës	37
9.11 Këshillimi teknik	37
9.12 Plani i veprimit emergjent	38

KUJT I DEDIKOHET KY UDHËZUES?

Ky udhëzues i dedikohet të gjithë personave të përfshirë në projektimin, ndërtimin, funksionimin, inspektimin dhe mirëmbajtjen e kurseve me litarë, zip line-ve dhe via ferrata [d.m.th. aktiviteteve aventurore në lartësi]. U projektua për t'i ndihmuar të gjithë ata që punojnë në këtë industri lidhur me respektimin e standardeve të nevojshme dhe Udhëzimit Administrativ, por gjithashtu edhe për të ofruar këshilla të përgjithshme mbi praktikatat më të mira.

RRETH KËTIJ UDHËZUESI

Udhëzimi Administrativ [MINT] 01/2024 përcakton standardet dhe rregullat që duhet ndjekur gjatë projektimit dhe instalimit të aktiviteteve aventurore në lartësi, por gjithashtu edhe gjatë funksionimit të tyre. Çdo operator, projektues, inspektor dhe ndërtues duhet të ketë qasje në një kopje të standardeve evropiane relevante, të cilat ofrojnë informata teknike që shkojnë përtej këtij udhëzuesi.

Në këtë udhëzues përmbledhen informatat kyçe lidhur me:

- Ndërtimin dhe projektimin;
- Funksionimin;
- Inspektimin dhe mirëmbajtjen; dhe
- Përzgjedhjen e furnitorëve.

Sipas fushëveprimit të këtij udhëzuesi, aktivitetet aventurore në lartësi janë struktura artificiale të krijuara nga njeriu të cilat kanë sistemin e aktiviteteve, sistemin e sigurisë dhe sistemin mbështetës. Këtu përfshihen, por pa u kufizuar vetëm në to, ambientet rekreative me pagesë për përdorim:

- Parqet e aventurave / Parqet me litarë;
- Parqet me rrjetë;
- Zip line-t;
- Pajisjet për rënie të lirë [siç është Quick Flights];
- Via Ferrata.

Ky dokument nuk ka për qëllim të përfshijë muret artificiale për ngjitje, alpinizmin apo eksplorimin e shpellave. Megjithatë, parimet e cekura në këtë udhëzues mund të jenë të dobishme dhe, në disa raste, të zbatueshme për kurset me litarë që janë të pajisura me mur për ngjitje.

1. PARATHËNIE

Industria e turizmit po vazhdon të zgjerohet dhe të zhvillojë aktivitete aventurore në lartësi si zip line-t (në numër, madhësi dhe kompleksitet), parqet me rrjeta, dhe objektet rekreative me pagesë për përdorim.

Ky udhëzues është zhvilluar për t'i mbështetur të gjitha llojet e aktiviteteve aventurore në lartësi, duke vënë në pah faktin se edhe pse strukturat e aktiviteteve mund të duken si të ngjashme, mënyra si përdoren dhe menaxhohen mund të ndryshojë.

Të gjithë ata që janë të përfshirë në projektimin, ndërtimin, funksionimin dhe inspektimin e aktiviteteve të kurseve me litarë dhe Via Ferrata duhet ta respektojnë Ligjin e Kosovës për Shëndet dhe Siguri në Punë, si dhe Udhëzimin Administrativ.

Për shkak të rrezikut të madh që mund të vijë nga aktivitetet aventurore në lartësi në Kosovë, është krijuar një Udhëzim Administrativ për aktivitetet turistike në përgjithësi, dhe në veçanti për aktivitetet aventurore në lartësi siç janë kurset me litarë, zip line-t dhe Via Ferrata. Standardet për këto aktivitete përfaqësojnë një përpjekje të suksesshme për të mbledhur praktikat më të mira nga Bashkimi Evropian. Për më tepër, ERCA ka luajtur rol kyç në mbledhjen e praktikave të mira dhe të dhënave lidhur me aksidentet në kurset me litarë dhe vazhdon të udhëheqë zhvillimet në këtë industri.

1.1 Ministria e Industrisë, Ndërmarrësisë dhe Tregtisë e Republikës së Kosovës (MINT)

Ministria e Industrisë, Ndërmarrësisë dhe Tregtisë, përmes Departamentit të Turizmit, është përgjegjëse për një gamë të gjerë të detyrave që kanë për qëllim promovimin dhe zhvillimin e sektorit të turizmit në Kosovë. Departamenti i Turizmit është përgjegjës për propozimin dhe zbatimin e legjislacionit të lidhur me turizmin, zhvillimin e dokumenteve strategjike politike dhe promovimin e ndërkombëtarizimit të turizmit të Kosovës. Gjithashtu mbështet bashkëpunimin ndërkombëtar dhe fuqizon bashkëpunimin me regjionet, komunat dhe OJQ-të. Departamenti organizon ngjarje të lidhura me turizmin, zhvillon sistemin e informacionit turistik, inkurajon standarde të cilësisë në akomodim dhe mbështet projekte rajonale të turizmit. Gjithashtu rregullon bizneset turistike, monitoron efektivitetin e politikave, dhe mban një bazë të dhënash për potencialet turistike. Në kuadër të MINT-it, Inspektorati i Tregut është përgjegjës për mbikëqyrjen e operatorëve ekonomikë të përfshirë në aktivitetet aventurore të turizmit, duke siguruar përputhshmërinë e tyre me legjislacionin në fuqi.

1.2 Shoqata Evropiane e Kurseve me Litarë (ERCA)

ERCA u themelua në vitin 1998 si një shoqatë gjermane për të zhvilluar standarde dhe për të ofruar një platformë për personat që punojnë me kurse me litarë me qëllim përmirësimin e sigurisë dhe cilësisë.

Suksesi i arritur përmes zhvillimit të standardeve çoi në një rritje të numrit të anëtarëve ndërkombëtarë, kryesisht për shkak se në shumë vende nuk kishte mundësi reale për përfaqësim profesional. Në vitin 2003, u mor vendimi për të përfshirë edhe vende të tjera evropiane ku edhe shoqata mori emrin Shoqata Evropiane e Kurseve me Litarë (ERCA).

Shoqata përfshin operatorë, trajnerë, ndërtues dhe inspektorë të kurseve me litarë dhe aktiviteteve aventurore në lartësi.

ERCA ka trupa të certifikuara trajnuese dhe inspektuese që ofrojnë trajnime dhe inspektime të ndryshme.

2. LIDHJA NDËRMJET RREGULLOREVE, STANDARDEVE DHE UDHËZUESVE TË NDRYSHËM

Gjendja dhe lidhja ndërmjet rregulloreve, standardeve dhe udhëzuesve ka shkaktuar paqartësi prej kohësh në industrinë e aktiviteteve aventurore në lartësi.

2.1 Shëndeti dhe siguria në punë

Legjislacioni kryesor për shëndetin dhe sigurinë në punë në Kosovë që rregullon këto aktivitete, si për punëtorët ashtu edhe për personat e tjerë, është Ligji Nr. 04/L-161 për Sigurinë dhe Shëndetin në Punë.

2.2 Udhëzimi Administrativ

Udhëzimi Administrativ i MINT Nr. 01/2024 për përcaktimin e kushteve për ofrimin e shërbimeve të turizmit aktiv dhe aventuror përcakton kërkesat dhe kriteret e sigurisë që duhet të përmbushin shoqatat profesionale të turizmit dhe shoqëritë tregtare kur ofrojnë aktivitete si zip line, parqe me litarë dhe Via Ferrata.

Sirregullore detyruese, të gjitha organizatat janë të obliguara të respektojnë dispozitat e përcaktuara në UA 01/2024. Qëllimi i këtij udhëzimi është që aktivitetet aventurore në lartësi të harmonizohen me standardet e sigurisë.

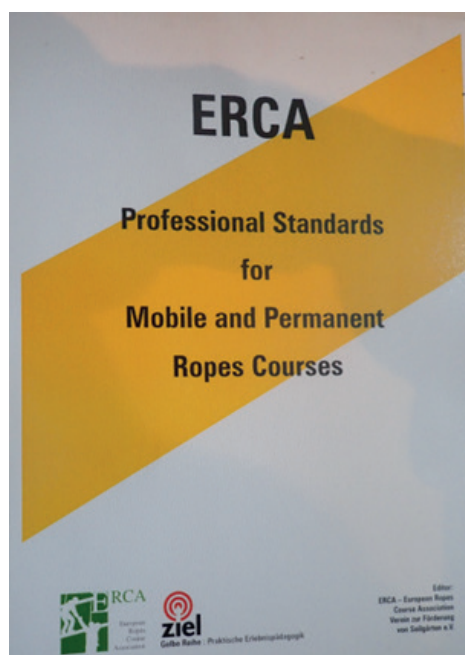
2.3 Standardet

UA 01/2024 përcakton që personat përgjegjës të parqeve me litarë, zip line dhe Via Ferrata duhet të zbatojnë standardet përkatëse. Këto standarde shërbejnë si pikë referimi mbi të cilat mund të vlerësohet sjellja e një personi përgjegjës. Edhe

pse standardet nuk kanë fuqinë e ligjit, ato mund të përdoren si dëshmi në rast të ndonjë aksidenti, incidenti serioz ose hetimi gjyqësor për të përcaktuar nëse janë ndjekur praktikat e duhura të sigurisë.

2.4 Udhëzuesit nga industria

Trupat profesionalë të industrisë gjithashtu publikojnë udhëzues, dhe shembulli tipik i kësaj janë standardet e ERCA-s. Edhe pse këto udhëzues nuk janë ligjërish të detyrueshëm, në rast se ndodhë që një person përgjegjës të ndiqet penalisht për shkelje të rëndë të detyrimeve të sigurisë dhe shëndetit, autoritetet mbikëqyrëse mund të mbështeten në udhëzuesit përkatës të industrisë për të dëshmuar se personi përgjegjës nuk ka përmbushur standardin e kërkuar në rrethanat specifike.

3. ÇFARË ËSHTË NJË STANDARD EVROPIAN?

Standardet na rrethojnë në përditshmëri, edhe nëse nuk jemi gjithmonë të vetëdijshëm për to.

Si shembull i thjeshtë i një standardi të përdorur gjerësisht është formati A4 për letër.

Standardet zhvillohen dhe përcaktohen përmes një procesi të bashkëndarjes së njohurive dhe ndërtimit të konsensusit ndërmjet ekspertëve teknikë të caktuar nga palët e interesuara dhe akterë të tjerë, përfshirë biznese, konsumatorë dhe grupe mjedisore.

Përkufizimi zyrtar i një standardi është “dokument, i vendosur me konsensus dhe i miratuar nga një organ i njohur, që ofron, për përdorim të përbashkët dhe të përsëritur, rregulla, udhëzime ose karakteristika për aktivitete ose për rezultatin e tyre, me qëllim arritjen e shkallës më të mirë të rregullsisë në një kontekst të caktuar”.

Standardet janë vullnetare, që do të thotë se nuk ka detyrim automatik ligjor për t'i zbatuar ato. Megjithatë, ligjet dhe rregulloret mund t'u referohen standardeve dhe t'i bëjnë ato të detyrueshme, siç është rasti me Udhëzimin Administrativ (MINT) 01/2024.

3.1 Si të lexohet një standard?

Standardet janë të destinuara për t'u përdorur nga persona kompetentë. Nëse nuk e kuptoni plotësisht një standard, është e rëndësishme të kërkon ndihmë ose këshilla profesionale.

Rekomandohet fuqimisht që të lexohet dhe kuptohet i gjithë dokumenti, jo vetëm nenet kryesore. Kjo përfshin hyrjen, fushëveprimin, referencat ndaj standardeve të tjera përkatëse, përkufizimet dhe shtojcat (si ato normative ashtu edhe ato informuese).

Nëse nuk e kuptoni plotësisht standardin, rrezikoni ta aplikoni gabimisht dhe të mos i përmbushni të gjitha përgjegjësitë tuaja. Qofshi projektues, ndërtues, operator, pronar apo inspektor, është thelbësore të kuptoni terminologjinë që përdoret në standardet EN. Për të siguruar qartësi, përdoren format e mëposhtme të formulimeve:

Kërkesat: “**shall**” (duhet), “**shall not**” (nuk duhet)

Termat “**shall**” (duhet) dhe “**shall not**” (nuk duhet) përdoren për të shprehur detyrime dhe ndalime. Ato tregojnë se diçka është ose e nevojshme, ose reptehtësisht e ndaluar pa përjashtim.

Kur në standard thuhet “**shall**” (duhet) ose “**shall not**” (nuk duhet), përputhshmëria është e detyrueshme.

*Shembull: Një raport që përmban informatat në vijim **duhet** të përgatitet si pjesë e inspektimit periodik.*

Rekomandimet: “**should**” (do duhej), “**should not**” (nuk do duhej)

Termat “**should**” (do duhej) dhe “**should not**” (nuk do duhej) tregojnë një veprim të rekomanduar ose të preferuar, por jo të detyrueshëm.

*Shembull: Inspektimi periodik **do duhej** të kryhej të paktën një herë në vit dhe në intervale jo më të gjata se 15 muaj.*

Lejimi: “**may**” (mund *në formën lejore), “**need not**” (e panevojshme)

Termat “**may**” (mund *në formën lejore) ose **need not** (e panevojshme) kur diçka mund të shtohet në një situatë.

*Shembull: Dihet se zbatimi i secilës dispozitë të këtij standardi **mund të mos jetë** i përshtatshëm në të gjitha rrethanat. Çdo devijim nga standardi duhet të sigurojë një nivel të barabartë ose më të lartë sigurie [EN 15567].*

Mundësia dhe kapaciteti: “**can**” (mund), “**cannot**” (nuk mundet)

Termat “**Can**” (mund) dhe “**cannot**” (nuk mundet) përdoren për të treguar nëse diçka është ose jo e mundur në një situatë të caktuar.

Shembull: Sistemet e sigurisë mund të jenë kolektive ose individuale. Sistemet individuale të sigurisë klasifikohen në kategori nga A deri në E.

4. EN 15567

Përputhshmëria me standardin EN 15567 është kërkesë ligjore në Kosovë sipas UA (MINT) 01/2024.

Prandaj, është e rëndësishme që të gjithë ata që janë të përfshirë në projektimin, ndërtimin, funksionimin, mirëmbajtjen dhe inspektimin e aktiviteteve me kurse me litar të jenë të familjarizuar si me këtë udhëzues, ashtu edhe me standardet EN.

4.1 Kurset me litar të ulët

EN 15567 nuk bën dallim të qartë midis kurseve me litar të lartë dhe atyre të ulët. Megjithatë, gjatë hartimit të standardit, fokusi kryesor ka qenë në aktivitetet me litar të lartë, zip line-t dhe parqet e aventurave.

Në përgjithësi, kurset me litar të lartë mbështeten në sisteme të asistencës mbajtëse [ang. assisted belay] ose në sisteme të sigurisë individuale ose kolektive.

Kursi me litar të ulët është term i përgjithshëm që i referohet kurseve me elemente të vendosura afër nivelit të tokës (zakonisht rreth 1 metër mbi tokë) të cilat kanë mbrojtje të kombinuar d.m.th. përmes mbikëqyrjes nga instruktori ose nga pjesëtarët e tjerë të grupit dhe përmes sipërfaqes mbrojtëse e cila zbut ndikimin në rast rënieje. Mënyra se si këto dy sisteme funksionojnë së bashku si dhe niveli i ofruar i mbrojtjes dallon nga vendi në vend, dhe shpeshherë dallon edhe nga aktiviteti në aktivitet.

4.2 Parqet me rrjeta

Që nga viti 2015, parqet me rrjeta janë bërë gjithnjë e më të njohura. Edhe pse nuk përmenden në mënyrë të drejtpërdrejtë në EN 15567, ato konsiderohen si sistem i sigurisë kolektive nga shumë profesionistë të industrisë. Duke e ditur këtë fakt, ju mbetet juve të vendosni se a do e zbatoni EN 15567 dhe këtë udhëzues në parkun tuaj me rrjeta.

Tjetër alternativë është që mund ta kategorizoni parkun tuaj me rrjeta si hapësirë loje për fëmijë, dhe përderisa funksionimi i parkut është i tillë, atëherë standardi EN 1176 për pajisjet dhe sipërfaqet e lojërave mund të jetë më i përshtatshëm për t'u ndjekur.

Vendimi varet nga shumë faktorë, dhe sa më herët që e merrni vendimin gjatë fazës së projektimit të parkut me rrjeta, aq më mirë. Për ta marrë këtë vendim në mënyrë të informuar, është thelbësore të konsultoheni me persona kompetentë.

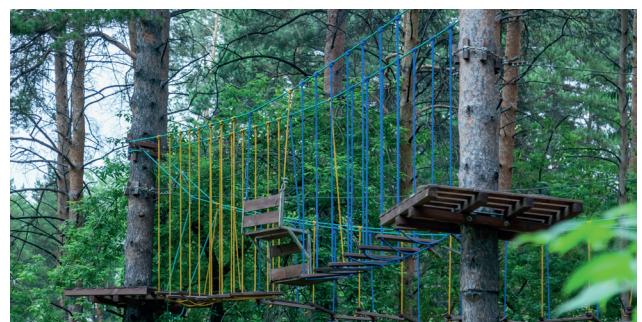
4.3 Kurset me litar të lartë dhe parqet e aventurave

Kurset me litar të lartë janë pararendësit e parqeve të aventurave që i kemi ditëve të sotme. Fillimisht janë projektuar për qëllime të edukatës fizike (EF) dhe gjithashtu kanë qenë pjesë e kurrikulës së aktivitetit fizik në shumë shkolla në Britaninë e Madhe dhe Shtetet e Bashkuara, qoftë si orë të edukatës fizike apo si ambiente stërvitore ndihmëse për ekipet sportive shkollore dhe universitare. Shumica e kurseve standarde me litar të lartë (SHR) përdorin aranzhime me shtylla dhe janë relativisht të vogla pasi synojnë vetëm grupe të zgjedhura të përdoruesve (p.sh. klasa, grupe të sportistëve).

Parqet e aventurave përfshijnë aranzhime të ndryshme të shtigjeve, përfshirë kurset me litar të lartë dhe të ulët, varësisht prej faktit nëse funksionojnë si strukturë e përhershme (si në parqet e aktiviteteve të kohës së lirë) apo në baza itinerari (p.sh. në evente dhe panaire), si dhe sipas vendndodhjes, llojit të pajisjeve mbrojtëse personale (PPE) të përdorura, etj. Parqet e aventurave janë kryesisht të destinuara për përdorim rekreativ, duke synuar vizitorët ditore dhe familjet.

4.4 Zip line-t

Me fjalë të thjeshta, aktivitetet e zip line realizohen duke shfrytëzuar pjerrësinë në rënie të një terreni përmes një kabloje e cila pikën e nisjes e ka relativisht më të lartë se pikën e përfundimit. Fërkimi zvogëlohet përmes një pulexho (ang. pulley), e cila mundëson që shfrytëzuesi të lëshohet me një shpejtësi paksa më të shtuar. Megjithatë, shpejtësia maksimale e lëshimit varet nga faktorë të ndryshëm si pesha e personit, pjerrësia dhe gjatësia e kabllos. Gjithashtu edhe lartësia e kabllos ndikohet nga struktura ku është ndërtuar zip line, varësisht a është në një platformë natyrale apo artificiale. Edhe gjatësia e saj mund të ndryshojë në varësi të nivelit të intensitetit të dëshiruar. Për më tepër, ekzistojnë dy lloje të sistemeve të frenimit për të kontrolluar shpejtësinë. Personat me probleme kardiovaskulare, tension të lartë të gjakut ose probleme të tjera fizike duhet të konsultohen me mjekun para se të marrin pjesë në aktivitetin zip line.

4.5 Termat dhe përkufizimet kryesore të përdorura në EN 15567

Kurs me litar

Objekt i ndërtuar që përfshin një ose më shumë sistemi të aktiviteteve, sisteme mbështetëse dhe sisteme sigurie, me qasje të kufizuara dhe mbikëqyrje të nevojshme.

Sistem i sigurisë kolektive

Masat e sigurisë kolektive i referohen çdo mase parandaluese ose mbrojtëse “me mbulojë [ang. blanket]” që nuk kërkon asnjë veprim nga pjesëmarrësit. Këtu përfshihen rrjetat mbrojtëse, pishinat me ujë dhe dyshekët për mbrojtje në rast të rënies.

Sistem i asistencës mbajtëse (ang. assistant belay)

Sistemi i asistencës mbajtëse [referuar si *sistemi i “mikut” ose sistemi me mbajtje nga lart (top roping)*] përdorë kanxhën mbajtëse në pikën e nisjes dhe kërkon praninë e një personi tjetër [mbajtësi] në pikën e zbritjes i cili operon linjën kryesore të sigurisë nëse personi që lëshohet po përballet me pengesa.

Sistem i sigurisë individuale

Sistemi i sigurisë individuale përdoret për të parandaluar, ndaluar ose zbutur një rënie të mundshme të pjesëmarrësit përmes komponentëve që lidhin parzmoren [ang. harness] me linjën e sigurisë.

Person i rritur mbikëqyrës

Ky është një person i moshës 18 vjeçare ose më i madh i cili mund të jetë prindi, kujdestari ligjor ose një person i cili ka autorizimin e prindit ose kujdestarit ligjor për ta mbikëqyrur fëmijën që merr pjesë në këto aktivitete. Gjithashtu duhet t'i ketë të përfunduara trajnimet e përshtatshme se si të shoqërohet ose mbikëqyrë fëmija gjatë kohës që merr pjesë në aktivitet.

Aplikimi i masave kritike

Këto aplikohen në rastet kur pasojat që vijnë nga ndonjë dështim mund të çojnë në lëndim serioz ose vdekje.

Frenues primar

Sistemi aktiv ose pasiv i frenimit që aktivizohet gjatë përdorimit normal për ta ndaluar pjesëmarrësin gjatë lëshimit në zip line.

Sistem aktiv i frenimit

Sistemi i frenimit në zip line që kontrollohet nga pjesëmarrësi ose nga ndonjë person tjetër.

Sistem pasiv i frenimit

Sistemi i frenimit në zip line që funksionon automatikisht pa ndërhyrje manuale, si rrjeta, litari elastik [ang. bungee], graviteti, dysheku për zbritje etj.

Sistem emergjent i frenimit

Sistemi pasiv i frenimit në zip line që kontrollon ngadalësimin e pjesëmarrësit në rast të dështimit të frenuesit primar, pa shkaktuar lëndime serioze ose vdekje.

Inspektim vizual rutinë

Inspektim i cili kryhet për të identifikuar rreziqe të dukshme që mund të kenë ardhur si pasojë e aktiviteteve vandalizuese ose kushteve atmosferike të pafavorshme.

Inspektim operacional

Inspektim më i detajuar që kryhet për të vlerësuar funksionimin dhe gjendjen e materialeve dhe pajisjeve të kursit me litar.

Inspektim periodik

Të gjitha pajisjet në objekt duhet të inspektohen rregullisht nga një organ i akredituar i testimit dhe certifikimit, me inspektimin e kryer nga një person që zotëron të paktën kualifikimin përkatës. Ky inspektim rezulton në një raport dhe në lëshimin e një certifikate.

Inspektim inaugurues

Çdo park i aventurave i sapo ndërtuar i nënshtrohet një inspektimi inaugurues para hapjes për publikun, për të verifikuar nëse është ndërtuar sipas standardeve dhe me materiale të duhura.

Inspektimi i pajisjeve personale mbrojtëse (PPE)

Të gjitha pajisjet PPE duhet të inspektohen në intervale vjetore, nga një specialist i pajisjeve që ka kualifikimin përkatës. Pajisjet që përdoren në operacione shpëtimi duhet të inspektohen gjithashtu pas çdo incidenti.

Trup inspektues

Një kompani ose individ që kryen inspektime inauguruese ose periodike, i akredituar, dhe i mbuluar me sigurim të duhur për përgjegjësi profesionale.

4.6 Nivelet e mbikëqyrjes

Nivelet e mbikëqyrjes të përshkruara në standardin EN 15567 fillimisht janë hartuar për t'u zbatuar në kurset me litar dhe në parqet e aventurave. Megjithatë, përkufizimet dhe rekomandimet në lidhje me këto nivele të mbikëqyrjes konsiderohen të përshtatshme dhe praktikë e mirë edhe për aktivitetet aventurore në lartësi në përgjithësi.

Në mënyrë të pashmangshme, ka ndërlidhje mes tre niveleve të mbikëqyrjes. Niveli i nevojshëm i mbikëqyrjes dhe llojet e sistemeve të sigurisë mund të jenë të caktuara në minimum, por plani menaxhues i operatorit duhet të përfshijë aftësinë për të qenë fleksibël në baza ditore, në varësi të një sërë faktorësh, duke përfshirë por jo duke u kufizuar në:

- ✓ Informatat e dhëna për pjesëmarrësit para rezervimit, në pikat e shitjes, dhe pasi marrin pjesë në aktivitet
- ✓ Përvojën e pjesëmarrësve
- ✓ Nevojat e pjesëmarrësve
- ✓ Përvojën e instruktorëve
- ✓ Kompleksitetin e sistemit të sigurisë dhe aftësinë e pjesëmarrësve për ta përdorur atë siç duhet
- ✓ Kushtet ditore atmosferike
- ✓ Sasinë e udhëzimeve që kanë marrë pjesëmarrësit
- ✓ Dizajnin e aktivitetit aventuror në lartësi.

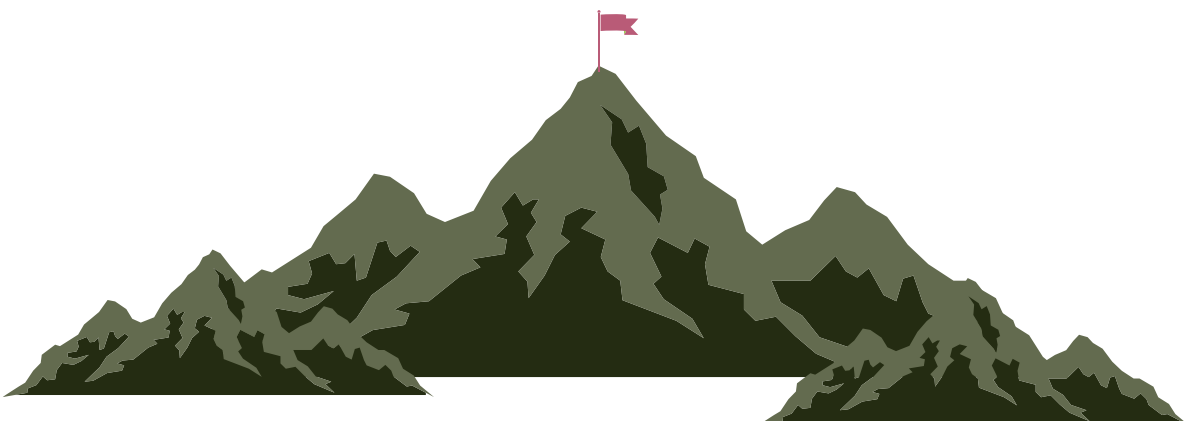
Siguria arrihet përmes një kombinimi të disa elementeve: projektimi i kursit, mirëmbajtja, teknologjia, përvoja, udhëzimet e pjesëmarrësve, planet e mbikëqyrjes, dhe kompetenca e instruktorëve. Kur këto elemente menaxhohen siç duhet, të gjitha tre nivelet e mbikëqyrjes mund të ofrojnë përvoja të sigurta dhe të vlefshme. Megjithatë, çdo mangësi në një prej këtyre fushave do të kërkojë kompensim përkatës në ndonjë fushë tjetër.

Nivelet e rekomanduara të mbikëqyrjes duhet të konsiderohen si pikënisje minimale, jo si leje për të operuar në atë nivel pa një vlerësim të mëtejshëm. Si çdo vendim operacional, edhe plani i mbikëqyrjes duhet të mbështetet në një vlerësim të rrezikut.

Në përmbledhje, një model i njëjtë për mënyrën se si i mbikëqyrni pjesëmarrësit gjatë aktiviteteve aventurore në lartësi nuk mund të përshtatet për të gjithë. Mund të jetë e nevojshme të tregoheni fleksibël dhe të ofroni nivele të ndryshme mbikëqyrjeje për grupe apo individë të caktuar.

Edhe raporti instruktorë-pjesëmarrës kërkon vlerësim të kujdesshëm. Ndryshimet në përvojën e instruktorit, aftësitë e pjesëmarrësve, kushtet atmosferike, objektivat e aktivitetit dhe kërkesat specifike të kursit paraqesin kompleksitet që nuk mund të menaxhohet thjesht përmes një raporti numerik.

Kryeni një vlerësim të rrezikut dhe hartoni planin e mbikëqyrjes në përputhje me të. Përdorni nivelet e përshkruara në standard si pikënisje minimale dhe sigurohuni që plani juaj të ketë fleksibilitet.

4.7 Sistemet e sigurisë sipas EN 15567

Kur bëhet fjalë për funksionimin e parqeve të aventurës dhe kurseve me litarë, siguria e përdoruesve është prioritet kryesor. Operatorët e parqeve duhet të sigurohen që vizitorët të mund të fokusohen plotësisht në sfidën fizike pa pasur nevojë të shqetësohen për sigurinë e tyre. Në ditët e sotme, operatorët kanë mundësi zgjedhjeje nga një gamë e gjerë e sistemeve vertikale të sigurisë të disponueshme në treg. Për më tepër, kurset me litar kategorizohen sipas llojit të sistemit vertikal të sigurisë të përdorur, dhe jo sipas pengesave që përbëjnë kursin.

Standardet e industrisë EN 15567-1/2, të cilat rregullojnë ndërtimin dhe funksionimin e kurseve me litar të lartë, përcaktojnë tre lloje të sistemeve të sigurisë:

- Masat e sigurisë kolektive
- Sistemet e sigurisë individuale
- Sistemet e asistencës mbajtëse [ang. assistant belay]

Masat e sigurisë kolektive

Masat e sigurisë kolektive i referohen çdo mase parandaluese ose mbrojtëse “me mbulojë [ang. blanket]” që nuk kërkon asnjë veprim nga pjesëmarrësit. Këtu përfshihen rrjetat mbrojtëse, pishinat me ujë dhe dyshekët për mbrojtje në rast të rënies.

Sistemi i sigurisë individuale për kurset me litarë

Sistemet e sigurisë individuale nuk janë të destinuara vetëm për operatorët rekreativë që ofrojnë përvoja për ata që duan të provojnë aventura në lartësi me familjen apo miqtë. Ashtu sikurse me sistemin e asistencës mbajtëse, mund të eksploroni në mënyrë të sigurt mundësi për vetë-zbulim, ndërtim besimi dhe marrëdhëniesh, si dhe tema të tjera zhvillimore, në një strukturë të projektuar mirë dhe të mbikëqyrur siç duhet, që përdor një sistem sigurie individuale.

Sistemi i parë i sigurisë individuale është quajtur shpesh si “cow tails” [litar i dyfishtë i sigurisë] dhe është përdorur për më shumë se 50 vite. Pjesëmarrësve u mësoheshin mënyra për të krijuar cow tails vetë përmes litarit.

Standardi EN 15567 i kategorizon sistemet individuale të sigurisë në pesë kategori: nga kategoria A deri te kategoria E. Kjo nuk përfaqëson një renditje nga më pak i sigurt tek më i sigurti. Këto kategori përdoren për të ndihmuar projektuesin ose operatorin e kursit në përcaktimin e kërkesave për mbikëqyrje, informimet e shkurta [ang. briefings], shenjëzimet në kurs, dhe nevojën për trajnim në tokë për pjesëmarrësit.

Kur kursi është projektuar siç duhet, të gjitha kategoritë mund të funksionojnë në mënyrë të sigurt. Kur e lexoni EN 15567-2:2015 është shumë e rëndësishme t’i kuptoni këto kategori. Sistemet e sigurisë individuale të paraqitura në disa shembuj:

Sistemi i sigurisë individuale, kategoria A

Sistemi i sigurisë individuale, kategoria A, është pajisje vetë-mbyllëse [karabina] por nuk vetë-blokohet automatikisht. Shembulli i kësaj është karabina me sistem mbyllës me vidë [ang. screw gate karabiner]. Përdorimi i këtij sistemi është i lejueshëm vetëm kur të gjitha ndërrimet [kalimet nga një element në tjetrin] bëhen nga një pozicion i qëndrueshëm, si p.sh. nga një platformë. Shembull i sistemit të sigurisë së kategorisë A:

Camp HMS
Screw Gate Karabiner

Sistemi i sigurisë individuale, kategoria B

Sistemi i sigurisë individuale, kategoria B, është një pajisje vetë-mbyllëse [karabina] e cila bllokohet automatikisht. Shembulli i kësaj është karabina me dy ose tre veprime sigurie [ang. dual- or triple-action karabiner].

Petzl Vertigo
Double action karabiner

Sistemi i sigurisë individuale, kategoria C

Sistemi i sigurisë individuale, kategoria C, është një pajisje ndërlidhëse e projektuar për të reduktuar gjasat e shkëputjes së pavullnetshme nga litari i sigurisë. Një pajisje ndërlidhëse ka të paktën dy porta, ku një veprim mbi njëren portë ndikon ose kontrollon tjetrën.

Edelrid
"Smart Belay System"

Sistemi i sigurisë individuale, kategoria D

Sistemi i sigurisë individuale, kategoria D, është një pajisje ndërlidhëse, e cila është e projektuar për të parandaluar shkëputjen e pavullnetshme nga litari i sigurisë. Për ta arritur këtë, vendoset një pajisje në litarin e sigurisë ose mekanizmi funksionon përmes magnetëve të vendosur në porta. Shembujt për këtë janë Clic-it® dhe Edelrid Smart Belay X.

Sistemi i sigurisë individuale, kategoria E

Sistemi i sigurisë individuale, kategoria E, është një pajisje e cila është e lidhur në mënyrë të përhershme dhe mund të hapet vetëm me një mjet të posaçëm. Në këtë sistem sigurie, nuk ka ndërrime manuale dhe pajisja e sigurisë mbetet e lidhur me litarin nga fillimi deri në fund të itinerarit. Sistemet e sigurisë të kategorisë E zakonisht përfshijnë mbajtëse [ang. brackets] speciale për montim në sistemin e sigurisë.

Saferoller

Koalo Pouliz 3.0

Kanhook

Coudou Pro

Këto sisteme të sigurisë individuale mund të përdoren edhe në Via Ferrata.

4.8 Rreziku dhe vlerësimi i rrezikut

Rreziku është diçka që ka potencial të shkaktojë dëm, ndërsa vlerësimi i rrezikut është matje e cila merr parasysh gjasat dhe ashpërsinë e pasojave që mund të vijnë nga rreziku.

Pronarët dhe operatorët e aktiviteteve aventurore në lartësi kanë për synim të krijojnë përvoja plot vlerë dhe të paharrueshme për klientët e tyre. Megjithatë, do të ishte jopraktike të projektohej një aktivitet aventuror pa rreziqe fare. Qëllimi është të ulen rreziqet në nivelin më të ulët të mundshëm, përmes zbatimit të masave parandaluese të përshtatshme. Legjislacioni për siguri dhe shëndet në punë kërkon nga ne të identifikojmë dhe kontrollojmë rreziqet në veprimtaritë tona.

Pjesa hyrëse e standardit EN 15567 përshkruan disa nga përgjegjësitë e ndërtuesve dhe operatorëve të aktiviteteve aventurore në lartësi, përfshirë nevojën për kryerjen e vlerësimit të rrezikut. Ky standard pranon se ekzistojnë rreziqe të natyrshme në të gjitha aktivitetet aventurore të këtij lloji dhe se operatorët duhet të sigurohen që pjesëmarrësit të jenë të vetëdijshëm për ekzistencën e këtyre rreziqeve, të cilat megjithatë mund të tolerohen përmes menaxhimit të kujdesshëm.

Operatorët duhet të ofrojnë një strukturë të ndërtuar mirë, pajisje të sigurta dhe të përshtatshme, mbikëqyrje të duhur, dhe informata të qarta, udhëzime, trajnim dhe vlerësim të kuptueshmërisë dhe aftësisë së pjesëmarrësve për të përdorur pajisjet përpara se të lejohen të marrin pjesë në aktivitet. Sapo pjesëmarrësit të fillojnë aktivitetin dhe të jenë jashtë fushëpamjes apo jashtë mundësisë për ndërhyrje të menjëhershme, përgjegjësia për sigurinë ndahet midis operatorit dhe pjesëmarrësit. Operatorët duhet të mbështeten tek pjesëmarrësit që të ndjekin rregullat dhe trajnimin që u është dhënë, të përdorin pajisjet siç duhet, të mbikëqyrin njëritjetrin dhe të lajmërojnë stafin në rast nevojë ose problemi.

Kjo përgjegjësi e përbashkët për rrezikun duhet të komunikohet qartë për çdo person që dëshiron të marrë pjesë, pa marrë parasysh llojin e objektit apo nivelin e mbikëqyrjes. Shumë operatorë rekreativë kërkojnë që pjesëmarrësit të nënshkruajnë një formular për ta pranuar rrezikun.

Gjithashtu i informojnë pjesëmarrësit për rreziqet gjatë mbërritjes, gjatë informimit të shkurtër [ang. briefing] lidhur me sigurinë, dhe edhe një herë para fillimit të aktivitetit. Për disa aktivitete mund të këshillohet që të shfrytëzohen të gjitha këto metodave. Identifikimi i rrezikut duhet të jetë i qartë dhe duhet tu jap mundësinë pjesëmarrësve të marrin vendime reale, të informuara dhe të papenguara, përfshirë edhe të drejtën për të refuzuar pjesëmarrjen nëse dëshirojnë. Vlen të theksohet se, për disa persona, ndjenja reale e rrezikut mund të mos kuptohet plotësisht derisa ta shohin apo fillojnë aktivitetin.

Përveç gabimeve njerëzore, në aktivitete aventurore në lartësi mund të paraqiten edhe rreziqe të tjera. Është e rëndësishme të kuptohet se asnjë aktivitet nuk i ka rreziqet e njëjta, dhe mund të ndryshojnë në varësi të pjesëmarrësve. Disa nga rreziqet e zakonshme në kurset me litar dhe Via Ferrata përfshijnë por nuk kufizohen vetëm në:

- ✓ Gabime gjatë lidhjes midis parzmores dhe sistemit të sigurisë
- ✓ Rënie nga aktiviteti në tokë
- ✓ Rënie, rrëshqitje ose përplasje me objekte të forta
- ✓ Rënie objekteve nga lartësia
- ✓ Dredhje ose ngatërrim në litarë apo rrjeta, sidomos kur helmata është e vendosur.
- ✓ Zënia e flokëve, gishtave ose rrobave në rrjeta apo pajisje
- ✓ Lëndime të gjymtyrëve të poshtme nga kërcimi në rrjeta ose gjatë uljes nga zip line
- ✓ Përplasje mes pjesëmarrësve në parqe me rrjeta dhe në zip line
- ✓ Dështim i sistemit të frenimit në zip line. Kur projektohen sistemet e frenimit për zip line, duhet marrë parasysh zbutja e pasojave të mundshme në rast dështimi. Kjo përfshin si rastet kur sistemi nuk arrin të ndalojë pjesëmarrësin siç duhet, ashtu edhe rastet kur sistemi bllokohet dhe ndalon pjesëmarrësin në mënyrë të menjëhershme, duke ushtruar forcë të rrezikshme mbi trupin e pjesëmarrësit dhe pajisjet.

5. NDËRTIMI I PARQEVE TË AVENTURËS DHE ZIP LINE-EVE

Që nga fundi i shekullit të 20-të, popullariteti i kurseve me litarë dhe parqeve të aventurës ka shënuar një rritje të jashtëzakonshme. Përveç përdorimit në trajnime në akademi ushtarake dhe në forca të rendit në mbarë botën, kurset me litarë janë bërë shumë të njohura edhe si aktivitete rekreative për njerëz të të gjitha moshave. Industria ka vërejtur këtë trend dhe rrjedhimisht numri i parqeve të aventurës që përfshijnë kurse me litarë të lartë dhe të ulët është rritur në mënyrë të konsiderueshme në gjithë Evropën.

Me rritjen e vlerës komerciale të këtyre kurseve, edhe teknikat e ndërtimit janë bërë më të sofistikuara dhe të menduara mirë. Shumë kurse sot ndërtohen si struktura të pavarura, por mund të gjenden gjithashtu në miniera të braktisura, qendra tregtare, anije turistike dhe madje edhe në majë të rroqave. Në mënyrë të pashmangshme, këto struktura dallojnë dukshëm nga kurset e mëhershme. Tani janë të projektuara me kujdes inxhinierik dhe përfshijnë një gamë të gjerë të materialeve dhe teknikave moderne. Ndërkohë që kurset dikur u ndërtonin nëpër pemë, tani ato shpesh ndërtohen si struktura të pavarura prej çeliku. Tani çdo pronarë dëshiron ta ketë zip line-n më të gjatë e më të shpejtë dhe me pistën më sfiduese.

Gjatë fazës së projektimit të projektit, mund të merrni në konsideratë ndjekjen e udhëzimeve dhe rekomandimeve shtesë përveç standardit EN 15567 dhe standardeve të ERCA-s.

Cilado qoftë qasja e zgjedhur për ndërtim, duhet të respektohen gjithmonë dispozitat e përcaktuara në Udhëzimin Administrativ MINT Nr. 01/2024 dhe Ligjin Nr. 04/L-110 për Ndërtim.

5.1 Kurset e reja

Ndërtimi i çdo kursi të ri me litar apo zip line duhet të jetë në përputhje me standardin EN 15567-1:2015.

5.2 Kurset me litarë / parqet e aventurave dhe zip line-t ekzistuese

Data e ndërtimit apo e modifikimit të konsiderueshëm të kursit tuaj përcakton versionin e standardit që duhet të zbatohet:

- ✓ Aktivitetet e ndërtuara para vitit 2008 nuk kanë detyrim të përputhen me asnjë version të EN 15567
- ✓ Aktivitetet e ndërtuara ndërmjet viteve 2008–2015 duhet të jenë në përputhje me EN 15567-1:2008
- ✓ Aktivitetet e ndërtuara nga viti 2015 e tutje duhet të jenë në përputhje me EN 15567-1:2015
- ✓ Aktivitetet e ndërtuara nga marsi i vitit 2020 duhet të jenë në përputhje me EN 15567-1:2015 +A1:2020

Megjithatë, sipas Udhëzimit Administrativ MINT Nr. 01/2024 për aktivitetet aventurore në lartësi, pritet që operatorët/pronarët t'i përafrojnë parqet ekzistuese të litarëve ose zip line-t me standardin EN 15567-1:2015. Kur kjo nuk është e realizueshme ose kur mungojnë dëshmitë historike të përputhshmërisë për të gjithë strukturën apo komponentë të caktuar, përgjegjësia bie mbi pronarin/operatorin për të garantuar që aktivitetet janë të sigurta, gjë që mund të kërkojë këshillim nga profesionistë të kualifikuar. Në rast të ndonjë aksidenti apo incidenti serioz, operatori duhet të jetë në gjendje të dëshmojë se ka ushtruar kujdesin e duhur dhe ka marrë të gjitha masat e mundshme për të garantuar sigurinë e pjesëmarrësve. Përputhja me versionin më të fundit të standardit EN 15567, sa herë që ai rishikohet dhe përditësohet, do të ndihmojë në përmbushjen e këtij obligimi dhe do të ofrojë prova të qarta të përputhshmërisë.

Shembuj të kësaj që sapo u tha përfshijnë përmirësimin e zip line-t me sistem frenimi ose përditësimin e kursit me sistem të ri të sigurisë individuale.

Në përputhje me Udhëzimin Administrativ MINT Nr. 01/2024, të gjitha kurset me litarë, parqet e aventurave dhe zip line-t duhet të jenë në përputhje me standardin EN 15567.

5.3 Parqet e aventurave

Parqet e aventurave përfshijnë aranzhime të ndryshme të shtigjeve, përfshirë kurset me litar të lartë dhe të ulët, varësisht prej faktit nëse funksionojnë si strukturë e përhershme (p.sh. parqet e aktiviteteve të kohës së lirë) apo në baza itinerari (p.sh. në evente dhe panaire), si dhe sipas vendndodhjes, llojit të pajisjeve mbrojtëse personale (PPE) të përdorura, etj. Parqet e aventurave janë kryesisht të destinuara për përdorim rekreativ, duke synuar vizitorët ditorë dhe familjet.

Parqet e aventurave që ndodhen në ambiente pyjore janë jashtëzakonisht të popullarizuara, ku kombinojnë aktivitetin fizik me natyrën duke ofruar një përvojë të paharrueshme në ambient të hapur. Kurset që përdorin shtylla si struktura mbajtëse ofrojnë shumë mundësi dizajni. Edhe pse mund të mos kenë estetikën natyrore të pemëve, ato nuk janë fare më pak sfiduese. Ndërkohë, numri i parqeve në ambiente të brendshme është në rritje të vazhdueshme, pasi ato mund të funksionojnë gjatë gjithë vitit. Megjithatë, një disavantazh i tyre është rënia e ndjeshme e numrit të vizitorëve gjatë muajve të verës, sidomos gjatë periudhave me mot të ngrohtë dhe të qëndrueshëm.

5.4 Zip line-t

Zip line-t po bëhen gjithnjë e më të njohura, dhe bashkë me këtë rritet edhe potenciali për aksidente. Të gjithë dëshirojnë të kenë zip line-in më të gjatë dhe më të shpejtë, por ndërtimi i një të tilli kërkon ekspertizë të thellë. Është e nevojshme një diferencë e mjaftueshme lartësie midis pikës së nisjes dhe asaj të përfundimit për të arritur shpejtësinë e dëshiruar. Për më tepër, zip line-t ndikohen nga kushtet e motit dhe era, çka e bën ndërtimin e tyre një proces kompleks. Sipas standardit EN 15567-1, çdo zip line duhet të jetë e pajisur me një sistem frenimi. Ekzistojnë dy lloje: sistemet primare të frenimit dhe sistemet emergjente të frenimit.

Frenimi primar duhet të jetë i pranishëm për të kontrolluar shkallën e ngadalësimit në zonën e mbërritjes, duke reduktuar kështu rrezikun e lëndimit në një nivel të pranueshëm. Ky frenim mund të jetë ose aktiv, ose pasiv.

Ekzistojnë disa sisteme për të siguruar frenimin e nevojshëm. Më i thjeshti ndër to është frenimi me gravitet, ku zip line-i ngrihet lehtësisht në segmentin përfundimtar, që njihet ndryshe si pjerrësia negative. Në raste të tilla, shpesh nuk është e domosdoshme të instalohet një sistem frenimi aktiv apo pasiv. Megjithatë, nëse shpejtësia e mbërritjes është aq e lartë sa mund të shkaktojë lëndime serioze gjatë ndalimit, atëherë kërkohet patjetër instalimi i një sistemi frenimi primar pasiv, si për shembull pajisja Zip Stop.

6. NDËRTIMI I VIA FERRATA

Kurset Via Ferrata mund të gjenerojnë të ardhura të konsiderueshme në të gjithë zonën, duke u ofruar vizitorëve qasje në pika mbresëlënëse dhe pamje mahnitëse, dhe përvojë emocionuese, gjithnjë në mënyrë të sigurt. Via Ferrata është shteg ngjitjeje me pajisje që mundëson ngjitjen ose kalimin nëpër shkëmbinj në mënyrë të sigurt. Struktura është e përbërë nga kablllo metalike të fiksuara me kanxha në shkëmb, si dhe elemente ndihmëse si ura tibetiane, shtigje këmbësorësh, zip line dhe mbështetëse të fiksuara në shkëmb dhe të projektuara sipas parimeve inxhinierike. Aktualisht, ndërtimi i Via Ferrata është në kulmin e tij në Evropë. Ekzistojnë gjithashtu stile të ndryshme të ndërtimit të një Via Ferrata – ku më të njohurat janë stilet italiane, gjermane dhe austriake. Për shkak të rritjes së këtij lloji biznesi, në vitin 2017 u zhvillua një standard evropian nga komiteti CEN: standardi EN 16869:2017. Ky standard specifikon kërkesat e projektimit, inspektimit dhe mirëmbajtjes që zbatohen për Via Ferrata.

6.1 Kërkesat për ndërtimin e një Via Ferrata

Për të ndërtuar një Via Ferrata siç duhet dhe në përputhje me standardet evropiane aktuale, duhet të merren parasysh elementet në vijim:

- Të respektohen kufizimet e peizazhit dhe ndjeshmëria mjedisore e mundshme e zonës ku parashikohet ndërtimi;
- Të realizohet një analizë parandaluese për të vlerësuar rreziqet gjeologjike që lidhen me vendin e ndërtimit;
- Të përfshihet domosdoshmërisht një studim fizibiliteti që vlerëson ndikimin mjedisor, si gjatë fazës së ndërtimit ashtu edhe gjatë funksionimit;
- Të kryhet një analizë teknike për të përcaktuar materialet më të përshtatshme, duke marrë parasysh vetitë e tyre kimike dhe fizike (siç janë vendndodhja e shtegut, lloji i shkëmbit, lartësia dhe kushtet e motit);
- Të bëhet një vlerësim i rreziqeve objektive në mënyrë që të përcaktohet itinerari më i përshtatshëm për përdorim për kohë të lirë;
- Të ketë një plan ndërtimor i cili paraqet qartazi metodologjinë për inspektimet periodike, monitorimin dhe riparimet e nevojshme.

6.2 Projektimi dhe ndërtimi i Via Ferrata

Për projektimin dhe ndërtimin e një Via Ferrata duhet një proces i përcaktuar qartë që ndjek disa hapa të detyrueshëm. Individët kryesorë të përfshirë në një projekt të tillë janë:

- Gjeologu; përgjegjës për vlerësimin e rreziqeve gjeologjike që lidhen me vendndodhjen;
- Tekniku i kualifikuar; përgjegjës për projektimin dhe llogaritjet strukturore të Via Ferrata;

Profesionalizmi dhe ekspertiza në fusha të ndryshme janë thelbësore si për ndërtimin ashtu edhe për mirëmbajtjen e një Via Ferrata. Kjo përfshin shkathtësinë dhe aftësinë në punën në lartësi në terren malor, njohuritë mbi nyjat (lidhjet me litarë) dhe përdorimin e pajisjeve për ngjitje, aftësinë për të vlerësuar cilësinë e shkëmbit ku vendosen pikat e ankorimit, si dhe përvojën dhe intuitën në zgjedhjen e itinerarit më të përshtatshëm.

Në përgjithësi, projektimi dhe ndërtimi i një Via Ferrata përfshin një ekip ekspertësh nga fusha të ndryshme. Përveç kësaj, ndërtimi duhet të kryhet në përputhje me EN 16869:2017 dhe AI (MINT) 01/2024.

6.3 EN 16869:2017

Ky standard është zhvilluar nga industria, për industrinë. Ai specifikon kërkesat e projektimit, inspektimit dhe mirëmbajtjes që zbatohen për Via Ferrata. Objektivat kryesore të standardit janë si në vijim:

- Nuk duhet të ketë skaje të mprehta në Via Ferrata;
- Kabllo të jetë prej çeliku, me një diametër ndërmjet 10-16 mm, dhe të përdoret për litarin e sigurisë (rekomandohet një litar çeliku 7x19 me diametër prej 12 mm);
- Kabllot e mbuluara me plastikë nuk lejohen;
- Distanca vertikale ndërmjet pikave të ankorimit nuk duhet të kalojë 3 metra;
- Distanca horizontale ndërmjet pikave të ankorimit nuk duhet të kalojë 6 metra;
- Projektimi dhe vendosja e sistemit të sigurisë duhet të minimizojë ngarkesën e papërshtatshme të lidhësve.

VIA 8 of Vertical Trek

Gjithnjë e më shumë prodhues po projektojnë sisteme sigurie për Via Ferrata në përputhje me standardet EN 15567 dhe EN 17109. Disa prodhues të sistemeve të sigurisë së Kategorisë E [sisteme sigurie të vazhdueshme] kanë dizajnuar mbajtëse speciale në përputhje me EN 15567 posaçërisht për Via Ferrata.

6.3.1. Shënimi i një Via Ferrata

Standardi EN 16869 specifikon që në fillim të rrugës në Via Ferrata, në seksione të rëndësishme përgjatë saj dhe në fund, të jenë të vendosura në mënyrë të dukshme tabelat informative me përmbajtje si në vijim:

Informacioni në fillim të Via Ferrata:

- Njoftim se përdoruesit duhet të jenë të pajisur me parzmorë, kordon me EAS (amortizues) dhe helm të;
- Informacion mbi gjatësinë, ndryshimin e lartësisë dhe kohën e përafërt të ngjitjes;
- Informacion rreth vështirësive;
- Informacion rreth pikave fikse të ankorimit;
- Informacion rreth daljeve emergjente dhe anashkalimeve përkatëse të seksioneve të vështira;
- Informacion rreth opsioneve të zbritjes;
- Informacione kontakti për raste emergjente;
- Emri dhe informacioni i kontaktit i operatorit përgjegjës për mirëmbajtjen e Via Ferrata;

Shënimi në fillim të seksioneve përkatëse të Via Ferrata:

- Këshilla të qarta ku theksohet se linja e sigurisë nuk duhet përdorur si ndihmë për ngjitje.
- Për ura, shkallë, zip line dhe elemente të tjera të progresit, shfaqet numri maksimal i njerëzve të lejuar në të njëjtën kohë;
- Tregues për daljet dhe anashkalimet emergjente

Shënimi në fund të Via Ferrata:

- Emri dhe informacioni i kontaktit i operatorit përgjegjës për mirëmbajtjen e Via Ferrata;
- Informacione kontakti për raste emergjente;
- Informacion rreth opsioneve të zbritjes dhe kohës së përafërt të zbritjes.

6.4 Nivelet e vështirësisë së Via Ferrata

Vështirësia e një Via Ferrata varet kryesisht nga pjerrësia e murit shkëmbor dhe prania e mbajtësve dhe mbështetësve, si natyrale ashtu edhe artificiale. Shtete të ndryshme përdorin shkallë matëse të ndryshme për të vlerësuar vështirësinë e një Via Ferrata.

6.4.1 Shkalla matëse italiane

Në Itali, klasifikimi i vështirësisë së Via Ferrata bazohet në pesë vlera kryesore që marrin parasysh sfidat e përgjithshme të shtegut:

- F = E lehtë
- PD = Pak e vështirë/mesatarisht e vështirë
- D = E vështirë
- TD = Shumë e vështirë
- ED = Jashtëzakonisht e vështirë

Kjo shkallë merr parasysh sfidat globale të ekskursionit dhe jo vetëm vështirësitë specifike të Via Ferrata.

6.4.2 Shkalla matëse austriake

Klasifikimi austriak, i cili vjen nga një seri udhëzuesish të Via Ferrata, varion nga A- (E lehtë) në E (Jashtëzakonisht e vështirë), me shtimin e shkronjës F për të treguar nivelet e vështirësisë përtej asaj që konsiderohet jashtëzakonisht të vështirë.

6.4.3 Shkalla matëse gjermane

Klasifikimi gjerman, i njohur si shkalla Hüsler, karakterizohet nga prapashtesa K [Klettersteig, që është fjala gjermane për Via Ferrata]. Shkalla cakton numra nga 1 deri në 6 për të treguar vështirësinë e itinerarit, ku 1 përfaqëson një itinerar të lehtë dhe 6 tregon një itinerar jashtëzakonisht sfidues.

<i>Austria</i> <i>Kurt Scnall</i>	<i>Përkufizimi i Shkallës Austriake</i>	<i>Gjermania</i> <i>Eugen Hüsler</i>	<i>Italia</i>	<i>Përkufizimi i Shkallës Italiane</i>
A	Qasje e lehtë. Prania e shumë shkallëve dhe mbështetëseve të këmbëve me madhësi të mirë. Pa pasazhe fizike. Itinerari plotësisht i pajisur, prania e shumë shulave.	K1	F	Shteg i pajisur, me ekspozim të ulët dhe trakte të gjata ecjeje. Mbrojtje të mira fikse, që përbëhen kryesisht nga litarë metalikë [ose zinxhirë] të përdorur vetëm për të rritur sigurinë.
B	Qasje e lehtë. Pasazhet atletike alternohen me trakte komode. Rruga është e pajisur mirë, por ritmi i hapave ose shkallëve kërkon një ekuilibër të mirë.	K2	PD	Via Ferrata e shkurtër me ekspozim të ulët. Itinerari zakonisht përmban kanione, oxhaqe, trakte të shkurtra vertikale ku zinxhirët, litarët, shulat dhe shkallët ndihmojnë në përparim.
C	Qasja është në terren malor dhe mund të kërkojë aftësi orientimi. Itinerari është i pjerrët me disa pasazhe atletike, me mbajtje të vogla. Pajisja është e sigurt. Kërkon gjendje të mirë fizike dhe mendore.	K3	D	Via Ferrata me gjatësi të mesme deri të gjatë, që kërkon gjendje të mirë fizike dhe aftësi teknike. Shpesh, itinerari është vertikal dhe mund të ketë nënshtime. Pajisur me litarë metalikë, zinxhirë, shula dhe shkallë.
		K4		
D	Qasja, e krahasueshme me nivelin C, mund të kërkojë sekuenca të shkurtra ngjitjeje. Itinerari ofron shumë seksione të ekspozuara vertikale ose nënshtime. Pajisja është e mirë, por me seksione të pajisura vetëm me litarë.	K5	TD	Itinerari paraqet sekuenca të ekspozuara dhe teknike; kërkohet gjendje shumë e mirë fizike dhe kompetencë teknike. Itinerari është vertikal, dhe nënshtimet ngjiten me pak ndihma artificiale. Pajisjet përfshijnë litarë metalikë, me shula dhe shkallë.
E	Vështirësitë e qasjes janë të njëjta si në nivelin D. Itinerari mund të ketë më shumë pasazhe vertikale dhe seksione të vazhdueshme se niveli D. Pajisja kufizohet në litarë dhe spiranca. Pa	K6	ED	Itinerari paraqet disa sekuenca të ekspozuara dhe teknike, të krijuara ndoshta qëllimisht; për të rritur vështirësinë, vendosen vetëm pak shula/shkallë artificiale. Prandaj, kërkohet një gjendje shumë e mirë fizike dhe disa kompetenca teknike ngjitjeje.

Ekziston edhe një tjetër shkallë ndërkombëtare. Ajo tregohet në tabelën më poshtë.

A	Path [Shtegu]	E lehtë, pjesë sfiduese të sigurt, të shënuara mirë
	Terrain [Terreni]	Mbjatje të përshtatshme dhe hapa, hapa të vegjël. Në pjesët e pjerrëta ngjitja është e mundur shumicën e kohës pa sigurim.
	Securing [Sigurimi]	Litarë çeliku, zinxhirë, ura, shkallë, kapëse hekuri; hapa që lejojnë një siguri por edhe një ngjitje pak të lodhshme.
B	Path [Shtegu]	E lehtë alpine, pjesë të ekspozuara të sigurt, të shënuara mirë
	Terrain [Terreni]	Terren i rrafshët dhe i pjerrët në ndërthurje; pjesë lodhëse dhe që kërkojnë forcë alternohen me pjesë të lehta, relaksuese. Vend për të qëndruar dhe pushuar.
	Securing [Sigurimi]	Litarë çeliku, ura, shkallë, kapëse hekuri; hapa në një kombinim që kërkon më shumë kontroll trupor sesa shkalla A.
C	Path [Shtegu]	Alpine, siguri në terren të pjerrët, kërkohet aftësi orientimi
	Terrain [Terreni]	Terren i pjerrët, pasazhe të ekspozuara dhe pjesë vertikale, kapjet dhe hapat janë të vegjël. Pasazhe lodhëse dhe që kërkojnë forcë janë të zakonshme.
	Securing [Sigurimi]	Litarë çeliku, ura, shkallë, kapëse hekuri; në këtë kombinim nevojiten më shumë forcë dhe guxim.
D	Path [Shtegu]	Alpine, siguri e lartë, kërkohet aftësi orientimi
	Terrain [Terreni]	Pjesë të shkurtra të shkallës së lehtë me ngjitje të lirë pa mundësi sigurimi mund të ndodhin. Shpat i thepisur! Pjesë të ekspozuara dhe mbivendosëse. Pasazhe të lodhshme dhe që kërkojnë forcë janë të zakonshme. Vetëm për ngjitës me përvojë.
	Securing [Sigurimi]	Litarë çeliku, ura, shkallë, rrallë ndonjë kapëse hekuri dhe hapa. Edhe pjesët e vështira shpesh sigurohen vetëm me litarë çeliku.
E	Path [Shtegu]	Alpine, siguri e lartë, kërkohet aftësi orientimi
	Terrain [Terreni]	Pjesë të shkurtra të shkallës së lehtë me ngjitje të lirë pa mundësi sigurimi mund të ndodhin.
	Securing [Sigurimi]	Litarë çeliku, ura, shkallë, rrallë ndonjë kapëse hekuri dhe hapa. Edhe pjesët e vështira shpesh sigurohen vetëm me litarë çeliku.

7. DOKUMENTACIONI

Për të qenë në përputhje me standardet EN 15567 dhe EN 16869, ndërtuesi i kurseve me litarë, parqeve të aventurës, zip line ose Via Ferrata, pas përfundimit të ndërtimit, duhet të sigurojë një manual që përmban informacion në lidhje me projektin. EN 15567 është më i detajuar në lidhje me llojin e dokumentacionit që duhet të ekzistojë në vendin e aktivitetit. Dokumentet e mëposhtme rekomandohen si të nevojshme si për kurset me litarë ashtu edhe për Via Ferrata.

7.1 Detyrimet dokumentuese për ndërtuesit

Për të përmbushur kërkesat e EN 15567, prodhuesi ose instaluesi i një parku të ri të aventurës ose zip line duhet të ofrojë një manual produkti në përputhje me EN 15567-1:2015 Pt 8. Ky manual duhet të përmbajë të paktën informacionin e mëposhtëm, së bashku me produktin kryesor:

- Përshkrim teknik të objektit dhe komponentëve të tij individualë;
- Udhëzime në lidhje me përdorimin e saktë të kursit, siç përshkruhen në Shtojcën B të EN 15567. Kjo duhet të përfshijë specifikime për të gjitha pajisjet përkatëse PPE dhe pajisjet e sigurisë;
- Certifikatën e konformiteti me EN 15567
- Deklaratën e prodhuesit, që përmban të paktën:
 - ✓ Llogaritjet e projektimit
 - ✓ Referencat normative
 - ✓ Mohimin e përgjegjësisë
 - ✓ Udhëzime për mirëmbajtje që specifikojnë frekuencën dhe metodën me të cilën pajisjet duhet të inspektohen dhe mirëmbahen.

CONSTRUCTION DOSSIER
ADVENTURE PARK KAKOPETRIA, CYPRUS

17.4.2018
VERSION 001/001/00.2

TAG
LIVE

SOP AERIAL ADVENTURE
TUI HOLIDAY VILLAGE

Document Name: SOP AERIAL ADVENTURE
Document Ref: 001/001/00.2
Version: 001/001/00.2

Standard Operating
Procedures
Aerial Adventure
TUI Holiday Village

7.2 Detyrimet dokumentuese për operatorët

Përveç dokumentacionit të kërkuar sipas UA [MINT] 01/2024, standardi EN 15567-2:2015 kërkon që operatori t'i ketë dokumentet e mëposhtme:

- Emri dhe adresa e pronarit dhe operatorit;
- Dokument që dëshmon se inspektimet periodike kryhen nga një trupë inspektimi e autorizuar;
- Lista e personelit të vendit, funksionet dhe kualifikimet/kompetencat e tyre;
- Dëshmi të sigurimit të përgjegjësisë publike dhe të punëdhënësit;
- Regjistrat e inspektimeve ditore;
- Raportet e aksidenteve dhe incidenteve;
- Regjistri i inspektimit të pajisjeve mbrojtëse personale dhe regjistri i funksionimit;
- Vlerësimi i rrezikut dhe plani i menaxhimit;
- Dokumente trajnimi për instruktorë dhe shpëtimtarë, që demonstrojnë kompetencën e instruktorëve në rolin e tyre;
- Udhëzime për sigurinë e pjesëmarrësve;
- Manuali i produktit të prodhuesit (dosja teknike e ndërtimit);
- Plani i sigurisë dhe emergjencës;
- Raporti aktual i vlerësimit të pemëve (nëse aplikohet);
- Udhëzime sigurie [Procedurat Standarde të Operimit (SOP)].

8. INSPEKTIMI DHE MIRËMBAJTJA

Një regjim gjithëpërfshirës inspektimi është thelbësor për të siguruar që çdo strukturë e aktiviteteve aventurore në lartësi është e përshtatshme për përdorim dhe e sigurt.

Ndërsa disa kurse të vjetra me litarë dhe Via Ferrata mund të kenë arritur fundin e jetës së tyre të shërbimit, të tjera, më të reja, pranojnë një numër të madh përdoruesish rekreativë. Kjo e bën të domosdoshme një qasje profesionale ndaj procesit të inspektimit. Edhe për aktivitetet aventurore në lartësi në vende më të vogla që u shërbejnë relativisht më pak pjesëmarrësve, inspektimi dhe mirëmbajtja duhet të jenë sistematike dhe të vazhdueshme.

Për të ndihmuar në të gjitha nivelet e inspektimit dhe për të qenë në përputhje me EN 15567, ndërtuesi i aktiviteteve aventurore në lartësi duhet të ofrojë udhëzime për mirëmbajtjen dhe inspektimin [duke përfshirë shpeshësinë], si dhe një set të plotë të vizatimeve dhe llogaritjeve të projektimit.

Drejtorja e Akreditimit të Kosovës (DAK) është organi kombëtar i akreditimit në Kosovë. Ata emërohen nga qeveria për të vlerësuar dhe akredituar organizatat që ofrojnë shërbime të tilla si certifikimi, testimi, inspektimi dhe kalibrimi. Në kohën e publikimit të këtij udhëzuesi, nuk ekziston ende asnjë trupë inspektimi në Kosovë që është akredituar nga DAK për aktivitetet aventurore në lartësi sipas fushëveprimit të EN 15567 dhe EN 16869.

Si pasojë, rruga më e zakonshme që trupat e inspektimit të auditohen, verifikohen dhe t'i kontrollohen kualifikimet e tyre është përmes Shoqatës Evropiane të Kurseve me Litarë (ERCA).

ERCA kryen auditime bazuar në një set të kritereve të veta të cilësisë dhe auditimit, si dhe në përputhje me EN 15567 dhe çdo standard tjetër përkatës apo udhëzues profesional. Për më tepër, ERCA ofron trajnim të detyrueshëm dhe zhvillim profesional të vazhdueshëm për inspektorët, të specializuar për parqet e aventurave, kurset me

litarë dhe zip line-t. UA (MINT) 01/2024 thotë se inspektimi inaugurues dhe ai periodik duhet të bëhet nga një trupë inspektimi i akredituar në përputhje me ISO17020:2018 ose nga një trupë inspektimi i akredituar nga ERCA.

EN 15567 specifikon gjashtë lloje të ndryshme të inspektimeve:

- ✓ Inspektimi inaugurues
- ✓ Inspektimi periodik
- ✓ Inspektimi operativ
- ✓ Inspektimi rutinor (vizual)
- ✓ Inspektimi pas ndryshimeve të kursit
- ✓ Inspektimi i PPE-së

8.1 Inspektimet inauguruese

Sipas UA (MINT) 01/2024, kur ndërtohet një kurs i ri me litarë, por përpara se të vihet në përdorim, duhet të kryhet një inspektim i parë inaugurues. Sipas UA (MINT) 01/2024, operatori nuk lejohet të operojë një aktivitet aventuror në lartësi pa kryer inspektimin inaugurues. Inspektimi inaugurues duhet të kryhet nga një trupë inspektimi plotësisht e pavarur. Sipas përkufizimit, një trupë e tillë inspektimi nuk duhet të ketë pasur asnjë përfshirje në projektimin, ndërtimin ose mirëmbajtjen e aktivitetit aventuror në lartësi.

Inspektimi inaugurues përfshin realizimin dhe dokumentimin e elementeve në vijim:

- Inspektimi vizual;
- Rishikimi për të siguruar që llogaritjet e projektimit dhe/ose vlerësimi i forcës së pemës janë të disponueshme;
- Rishikimi i vlerësimit aktual arboreal për të konfirmuar që të gjitha pemët e përdorura si mbështetëse strukturore janë konsideruar të sigurta për përdorim;
- Verifikimi që kursi është ndërtuar në përputhje me vizatimet e projektit. Kjo njihet edhe si vlerësim i konformitetit me projektin;
- Testi funksional i kryer në lartësi nga inspektori. Kjo do të thotë që inspektori duhet të ketë njohuri të gjithanshme mbi kurset me litarë dhe përdorimin e tyre, si dhe të jetë i kualifikuar dhe kompetent për të punuar në lartësi;
- Rishikimi i dokumentacionit të të gjitha materialeve.

8.2 Inspektimet periodike

Inspektim periodik duhet të kryhet nga një trupë e pavarur inspektimi, e njohur gjithashtu si inspektim nga një palë e tretë. Ky inspektim duhet të kryhet të paktën një herë në vit kalendarik, me një interval maksimal prej 15 muajsh.

Qëllimi i këtij inspektimi është të përcaktojë nivelin e përgjithshëm të sigurisë së pajisjeve, themeleve dhe sipërfaqeve.

Inspektimi periodik është gjithashtu një mundësi e mirë për operatorin që të jetë i pranishëm, të japë sqarime dhe të shtrojë pyetje për inspektorin, si dhe të rrisë njohuritë e tij për aktivitetin.

Inspektimi periodik përfshin realizimin dhe dokumentimin e elementeve në vijim:

- **Inspektimi vizual;**
- **Testi i funksionalitetit;**
- **Vlerësim të gjendjes dhe nevojës për zëvendësim të pjesëve të konsumuara;**
- **Verifikimi i raportit aktual të vlerësimit të pemëve;**
- **Verifikimi i raportit të inspektimit të PPE-së;**
- **Inspektimi i të gjitha udhëzimeve të prodhuesit dhe të dhënave të mirëmbajtjes.**

Pas inspektimeve inauguruese dhe periodike, duhet të ofrohet një raport gjithëpërfshirës inspektimi si pjesë e inspektimit. Si minimum, ky raport duhet të përfshijë:

- **Datën dhe vendin e inspektimit;**
- **Kush e ka kryer inspektimin;**
- **Një përmbledhje e elementeve të inspektuara;**
- **Rezultatet e inspektimit, duke përfshirë çdo defekt të vërejtur;**
- **Rekomandime për çdo veprim korrigjues;**
- **Çdo shqetësim në lidhje me përdorimin e mëtejshëm të ndonjë pjese të objektit;**
- **Një kopje të raportit të inspektimit, e cila duhet të ruhet së bashku me dokumentacionin teknik të aktivitetit aventuror në lartësi.**

8.3 Inspektimet operacionale

Ky inspektim realizohet nga operatori çdo 1 deri në 3 muaj ose sipas udhëzimeve të ndërtuesit.

Në përgjithësi, rekomandimet e ndërtuesit duhet të konsiderohen si kërkesa minimale. Operatorët mund të vendosin të kryejnë inspektime më të shpeshta bazuar në përvojën e tyre dhe në evidencat praktike.

Shembuj të elementëve që duhen marrë parasysh si pjesë e inspektimeve vizuale dhe operacionale përfshijnë pastërtinë, gjendjen e sipërfaqeve të tokës, skajet e mprehta, pjesët që mungojnë, konsumimin e tepërt [veçanërisht të pjesëve lëvizëse] dhe integritetin strukturor të sistemit të sigurisë.

Inspektimi operacional duhet të jetë po aq i plotë dhe i thelluar sa një inspektim periodik. Kjo nënkupton që inspektori duhet të jetë po aq kompetent dhe me njohuri, sa do të ishte për një inspektim periodik. Një kuptim i plotë i kriterëve të largimit nga funksionimi të telave të litarëve është padyshim thelbësore për një inspektim operacional. Gjithashtu, inspektorët mund të kenë nevojë të vlerësojnë shkallën e kalbjes në shtyllat prej druri.

8.4 Inspektimet rutinore vizuale

Ky inspektim realizohet dhe dokumentohet para hapjes së kursit çdo ditë kur objekti është në përdorim. Kontrolli përfshin një inspektim vizual të komponentëve kritikë dhe një vlerësim të gjendjes së përgjithshme të kursit dhe ambientit përreth. Elementet që duhen marrë parasysh mund të grupohen në mënyrë të arsyeshme në katër kategori:

- ✓ **Dëmet nga moti (stuhitë, vetëtimat);**
- ✓ **Vandalizmi;**
- ✓ **Dëmtimi nga kafshët;**
- ✓ **Konsumimi dhe grisja;**

Inspektimi rutinor vizual zakonisht kryhet nga një instruktor i trajnuar në mënyrë të përshtatshme. Këto inspektime të përditshme duhet të përfshijnë gjithashtu kontrollin e pajisjeve mbrojtëse personale dhe pajisjeve të sigurisë të përdorura gjatë aktivitetit.

8.5 Inspektimet e pajisjeve personale mbrojtëse

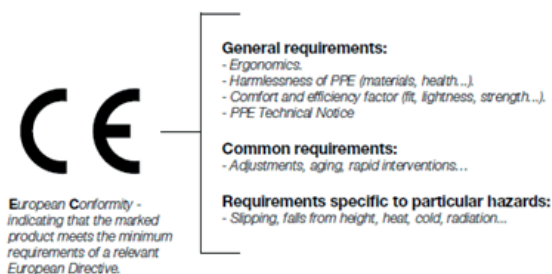
Pajisjet personale mbrojtëse (PPE) përdoren në çdo park të aventurave, zip line dhe Via Ferrata me qëllim sigurinë e pjesëmarrësve. PPE përfshijnë parzmoret, helmetat, kordonët, litarët, pulxhot, etj.

Direktiva Evropiane 2016/425 e datës 21 prill 2018 përcakton “kërkesat thelbësore” që duhet të plotësojnë PPE-të në kohën e prodhimit dhe para se të vendosen në treg. Këto përfshijnë si në vijim:

- Kërkesat e përgjithshme të zbatueshme për të gjitha PPE-të;
- Kërkesat specifike shtesë për lloje të caktuara të PPE-ve;
- Kërkesat specifike shtesë për rreziqe të veçanta.

Direktiva përshkruan si Kërkesat Thelbësore të Shëndetit dhe Sigurisë (EHSR-të) për PPE-të ashtu edhe procedurat e vlerësimit të konformitetit, të cilat, për produktet e projektuara për të mbrojtur nga rreziqet më serioze, mund të kërkojnë përfshirjen e një të ashtuquajtur “Trup i njoftuar”.

Trupat e njoftuar janë institucione të caktuara nga Shtetet Anëtare dhe qëndrojnë në shërbim të prodhuesve në rastet kur direktiva kërkon ndërhyrjen e një pale të tretë, si p.sh. në shqyrtimin e tipit CE, miratimin dhe monitorimin e sistemeve të sigurimit të cilësisë.

Inspektimi i pajisjeve të mbrojtjes nga rënia është një përgjigje ndaj analizës së rrezikut dhe është pjesë e masave të përgjithshme paraprake. Ky veprim thelbësor, i cili siguron funksionimin e duhur të zinxhirit të sigurisë, plotëson të gjitha hapat e tjerë të ndërmarrë për të optimizuar sigurinë e përdoruesit.

Ky legjislacion kërkon gjithashtu që përdoruesit të trajnohen për përdorimin e saktë të PPE-ve dhe të kryhen inspektime të rregullta të pajisjeve. Ekzistojnë katër nivele të inspektimit.

Një person kompetent është dikush që ka njohuri mbi kërkesat, rekomandimet dhe udhëzimet aktuale të ekzaminimit periodik të lëshuara nga prodhuesi, të zbatueshme për përbërësin, nënsistemin ose sistemin përkatës.

Standardi EN 365:2004 thotë si në vijim:

Një person kompetent duhet të jetë i aftë të identifikojë dhe vlerësojë rëndësinë e defekteve, duhet të fillojë veprimet korrigjuese që duhen ndërmarrë dhe duhet të ketë aftësitë dhe burimet e nevojshme për ta bërë këtë.

Një person kompetent mund të ketë nevojë të trajnohet nga prodhuesi ose përfaqësuesi i tij i autorizuar mbi PPE specifike ose pajisje të tjera.

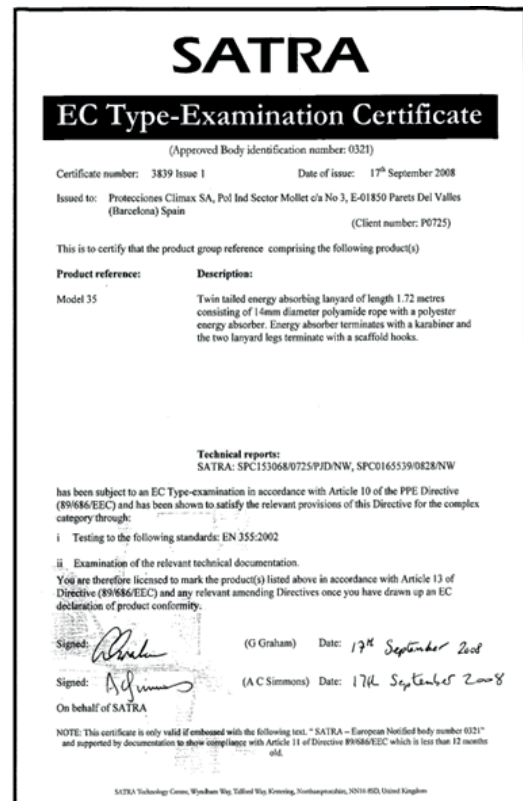
Udhëzimi Administrativ [MINT] 01/2024 përcakton se të gjitha pajisjet e përdorura në aktivitetet aventurore në lartësi duhet ta kenë markën CE dhe duhet të shoqërohen nga një Deklaratë Konformiteti. Marka CE tregon që pajisja përmbush kërkesat minimale të **Direktivës për PPE**. Pajisjet do të jenë testuar dhe certifikuar nga një **Trup i njoftuar** sipas standardit përkatës EN. Kodi numerik [p.sh. 0120] që vjen pas shenjës CE identifikon institucionin testues/trupin e njoftuar.

Deklarata e Konformitetit e BE-së është dokumenti që konfirmon se produkti plotëson kërkesat thelbësore të legjislacionit në fuqi. Me hartimin dhe nënshkrimin e Deklaratës së Konformitetit të BE-së, prodhuesi merr përgjegjësinë për të siguruar që produkti është në përputhje me standardet përkatëse EN ndaj të cilave është testuar. Ky testim është përshkruar në Certifikatën e Ekzaminimit të Tipit EC.

Certifikata e Deklaratës së Konformitetit mbahet nga prodhuesi ose distributori i produktit. Kur produkti blihet drejtpërdrejt nga distributori, përdoruesit do të marrin dokumentacion që tregon standardet EN me të cilat përputhet pajisja. Në rastet kur produktet blihen individualisht nga një dyqan, zakonisht shoqërohen vetëm me udhëzimet ose rekomandimet e prodhuesit.

Prodhuesi duhet të ruajë një kopje të Certifikatës së Konformitetit për 10 vite pasi produkti të jetë vendosur në treg.

9. OPERIMI/FUNKSIONIMI

Për kurset me litarë, standardi EN 15567-2:2015 “Objektet sportive dhe rekreative – kurset me litarë – kërkesat e operimit” specifikon kërkesat operative për të siguruar një nivel të përshtatshëm sigurie dhe shërbimi kur përdoren për qëllime rekreative, trajnuese, edukative ose terapeutike. Ky dokument është i vlefshëm për të gjitha operimet në kurset me litarë, si të reja ashtu edhe ekzistuese. Edhe pse standardi është zhvilluar për kurset me litarë, ai vlen edhe për Via Ferrata kur realizohen aktivitete aventurore në lartësi në sesion grupor.

Këshillohet që të gjithë operatorët për aktivitete aventurore në lartësi t’i referohen këtij standardi EN.

9.1 Praktika e mirë

Identifikimi i rreziqeve dhe zhvillimi i procedurave të funksionimit janë të kërkuara si nga autoritetet e shëndetit dhe sigurisë, ashtu edhe nga standardi EN 15567-2:2015.

Duhet të kryhet një vlerësim i rreziqeve për çdo aktivitet specifik që operon. Gjatë këtij vlerësimi, ju mund të identifikohen seksione ose elementë individualë për aktivitetet aventurore në lartësi që paraqesin rreziqe specifike që kërkojnë kontroll. Këto vlerësime të rrezikut janë baza për informimin, udhëzimin dhe trajnimin e punonjësve, si dhe për hartimin e procedurave standarde të operimit (SOP) që balancojnë emocionin apo përfitimet e aktivitetit me sigurinë e pjesëmarrësve.

Pjesëmarrësit kanë gjithashtu përgjegjësi të caktuara, të cilat ndryshojnë varësisht nga moshja dhe përvoja e tyre. Mund të jetë e nevojshme të merren parasysh sjellja dhe qëndrimi i pjesëmarrësve kur vendoset niveli i përgjegjësisë që ata mund të marrin përsipër.

Pjesëmarrësit duhet të udhëzohen për ruajtjen e për të qëndruar të kujdesshëm për sigurinë e tyre dhe të tjerëve gjatë gjithë kohës. Duhet të udhëzohen që të ndjekin të gjitha udhëzimet e sigurisë dhe t’u kujtohen ato sa herë që është e nevojshme. Dhënia e këtyre informacioneve në momentin e rezervimit, si dhe përmes tabelave informuese në vendin ku zhvillohet aktiviteti, ndihmon në përforcimin e udhëzimeve të dhëna nga instruktorët.

Asnjë person nuk duhet të marrë pjesë në aktivitete aventurore në lartësi nën ndikimin e alkoolit, drogës, apo gjatë shtatzënisë. Po ashtu, pjesëmarrësit duhet të paralajmërohen se disa barna të përkrahura mund të ndikojnë në sigurinë e pjesëmarrjes së tyre.

9.2 Identifikimi i kompetencave të përshtatshme të instruktorit

Kompetencat e instruktorit është ndoshta faktorimë i rëndësishëm që ndikon në sigurinë e aktiviteteve aventurore në lartësi. Duhet të ekzistojë një sistem për identifikimin dhe verifikimin e kompetencës së kërkuar të instruktorëve. Kompetenca teknike është thelbësore, duke përfshirë aftësinë për të minimizuar gabimet njerëzore dhe pasojat e tyre. Për më tepër, instruktorët duhet të dinë si t’i mbikëqyrin pjesëmarrësit, të ndërhyjnë për të parandaluar incidente ose situata të pasigurta dhe të ofrojnë trajnim dhe inkurajim.

Procesi i trajnimit fillestar (induksionit) për instruktorët zakonisht përfshin, por nuk kufizohet në:

- Politikat e shëndetit dhe sigurisë të kompanisë
- Rolet dhe përgjegjësitë
- Politikat e përgjithshme të sigurisë në vendin e zhvillimit të aktivitetit, duke përfshirë
 - ✓ Procedurat kundër zjarrit
 - ✓ Planet e reagimit emergjent

- Raportimin e aksidenteve dhe incidenteve
- Rregullat e ruajtjes së pajisjeve, duke përfshirë procedurat e izolimit kur dyshohet për defekt
- Dokumentacionin e kursit
- Procesin e rezervimit
- Kufizimet e pjesëmarrësve

9.3 Trajnimi i instruktorëve

Operatorët duhet të sigurohen që instruktorët të jenë të pajisur me aftësitë dhe njohuritë e nevojshme për të menaxhuar çdo ngjarje të parashikueshme dhe relevante në çdo aktivitet aventuror në lartësi që ata ofrojnë. Kjo shpesh kërkon trajnim specifik për punën, të përshtatur për aktivitetin specifik në lartësi dhe duhet të përfshijë të paktën disa skenarë praktikë të reagimit ndaj incidenteve dhe aksidenteve. Duhet të mbahen të dhëna mbi trajnimin. Teknikat e shpëtimit duhet të praktikohen rregullisht, së bashku me ndihmën e shpejtë dhe skenarë të tjerë për të siguruar familjarizimin me to.

Çdo sistem kualifikimi për aktivitetet aventurore në lartësi duhet të trajtojë aspektet e mëposhtme të trajnimit:

- Individët që mbikëqyrin dhe ofrojnë trajnime duhet të jenë kompetentë dhe të kualifikuar në mënyrë të përshtatshme.
- Duhet të mbahen të dhëna të plota për të gjitha kurset e trajnimit, duke përfshirë programin mësimor ose programin e trajnimit.
- Duhet të mbahen të dhëna të hollësishme mbi përvojën e vazhdueshme të instruktorëve.

- Duhet të kryhet një vlerësim i plotë i praktikave të trajnimit dhe kompetencës së instruktorit.
- Monitorimi i vazhdueshëm dhe zhvillimi profesional i instruktorëve në rolet e tyre është thelbësor.

Në UA (MINT) 01/2024, thuhet se punonjësit që operojnë në kurset me litarë duhet të trajnohen në përputhje me standardet përkatëse. Shoqata Evropiane e Kurseve me Litarë (ERCA) ofron një skemë trajnimi për kurset me litarë dhe zip line-t. Trupat e trajnimit të certifikuar nga ERCA auditohen rregullisht dhe punësojnë vetëm trajnerë të certifikuar dhe të kualifikuar që ndjekin programin mësimor të trajnimit të ERCA.

9.4 Identifikimi i kompetencës

Aktivitetet aventurore në lartësi po ofrohen gjithnjë e më shumë për një game të gjerë grupesh dhe individësh, shpesh në një kontekst rekreativ me pagesë për pjesëmarrje. Kur është e mundur, është e këshillueshme që të identifikohet paraprakisht kompetenca, përvoja, nevojat e veçanta dhe gjendja fizike ose mjekësore e pjesëmarrësve. Megjithatë, për operatorët me pagesë, kjo shpesh mund të jetë jopraktike. Kur është e mundur, dhe duke pasur parasysh nivele të ndryshme të kompetencës, është po aq e pranueshme që:

- Të përzgjidhet dhe rekomandohet niveli i përshtatshëm i vështirësisë për një aktivitet aventuror në lartësi [veçanërisht Via Ferrata] në bazë të klientit apo grupit.

Në mungesë të njohurive paraprake mbi përvojën dhe kompetencën e një pjesëmarrësi, operatorët duhet të supozojnë se ato nuk ekzistojnë. Kjo është veçanërisht e rëndësishme kur kemi të bëjmë me fëmijë.

9.5 Pranimi i rrezikut

Inkurajohet që pjesëmarrësit të informohen për natyrën dhe shkallën e rreziqeve të përfshira, si dhe për atë që duhet të presin nga aktiviteti. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për pjesëmarrësit që mund të mos kenë përvojë ose ide paraprake për aktivitete të tilla.

Edhe pse nuk pritët që operatorët të përfshijnë detajet e rreziqeve në reklamimet e tyre kryesore, është e arsyeshme që ky informacion të jepet në momentin e rezervimit, gjatë mbërritjes apo gjatë informimeve të shkurtra të aktivitetit. Identifikimi i rrezikut duhet të jetë i qartë dhe duhet t'u ofrojë pjesëmarrësve mundësi realiste dhe pa presion për të refuzuar pjesëmarrjen nëse ata zgjedhin ta bëjnë këtë.

në veçanti, mund të jetë më i vështirë për t'u identifikuar sesa dështimi mekanik, duke e bërë më sfiduese parandalimin e tij.

9.6 Aksidentet nga gabimet njerëzore

Aksidentet serioze që përfshijnë aktivitetet aventurore në lartësi janë ende të rralla. Megjithatë, kur ato ndodhin, gabimi njerëzor është një faktor kryesor që kontribuon. Këto gabime mund të vijnë nga shkaqe të ndryshme, duke përfshirë paafësinë, mbingarkesën me detyra, lodhjen dhe më së shumti shpërqendrimin. Shpërqendrimi,

Ky udhëzues mbulon 3 fusha të ndërlidhura: punën, personin dhe organizatën. Ose për të thënë thjesht:

- Çfarë u kërkohet njerëzve të bëjnë?
- Kush është duke e bërë atë?
- Ku janë duke punuar?

Tabela më poshtë jep një përmbledhje të këtyre faktorëve:

Faktorët e punës	Faktorët e individit	Faktorët organizativ
Ndërfaqja e sistemit/pajisjeve	Aftësia dhe gjendja fizike	Presioni i punës
Detyrë rutinë ose e pazakontë	Lodhja [akute apo kronike]	Mbikëqyrja/udhëheqësia
Vëmendje e ndarë	Stresi/morali	Komunikimi
Procedurat e papërshtatshme ose joadekuate	Mbingarkesa e punës	Numri i personelit në detyrë
Mjedisi i punës [zhurma, nxehtësia]	Kompetenca	Qartësia e roleve dhe përgjegjësi
Koha e disponueshme/e nevojshme	Motivimi	Pasojat e mosrespektimit të procedurave
Mjetet e përshtatshme për detyrën		Kultura organizative ose e sigurisë
Komunikimi		

Më poshtë do të gjeni disa udhëzime se si ti reduktoni gabimet njerëzore në vendin tuaj dhe gjatë aktiviteteve aventurore në lartësi.

Siguroni kompetencën e instruktorëve.

Kompetenca duhet të vërtetohet përmes trajnimit të përshtatshëm dhe përvojës përkatëse, siç përcaktohet në vlerësimin e rrezikut dhe politikat për shëndetin dhe sigurinë të operatorit.

Vendosni stafin me kujdes. Është pothuajse e pashmangshme që një instruktor që kryen të njëjtën detyrë, me kalimin e kohës të humbasë përqendrimin, gjë që çon në shpërqendrim të mendjes dhe rrit mundësinë për të bërë gabime. Nëse detyra lidhet me sigurinë, pasojat mund të jenë të rënda. Detyrimi i të njëjtit instruktor për të kryer të njëjtën detyrë çdo ditë mund të çojë në dështim.

Shmangni periudhat e gjata të së njëjtës detyrë të përsëritur. Stafin duhet të angazhohet në mënyra që minimizojnë ekspozimin e zgjatur ndaj detyrave të njëjta. Një zgjidhje është sigurimi i pushimeve të rregullta, por më efektive është rotacioni i instruktorëve. Për shembull, një instruktor që ndodhet në pikën e nisjes së zip line mund të zhvendoset në zonën e mbërritjes pas një ore.

Përdorni një listë kontrolli (mendore). Përgatitja e një pjesëmarrësi për një aktivitet shpesh përfshin disa hapa dhe mund të kërkojë koordinim midis instruktorëve të ndryshëm. Si pjesë e programit të trajnimit, instruktorët duhet të inkurajohen të ndjekin një “listë kontrolli mendore”, një rishikim të çdo hapi në zinxhirin e sigurisë, për të siguruar që asnjë element i rëndësishëm të mos mungojë.

Një shembull i mirë është **C.H.E.C.K.**, një akronim i dobishëm që instruktorët mund të përdorin para se të lejojnë një pjesëmarrës të largohet nga platforma e nisjes së zip line-it:

- C Veshja** - [Përfshinë flokët, xhepat bosh, bizhuteritë dhe këpucët]
- H Parzmore/helmetë** - A janë vendosur siç duhet?
- E Mjedisi** - A është zona e uljes së zip line-it e pastër? A ka spektatorë që po hyjnë në zonë? A pritet të ndryshojë moti?
- C Lidhjet** - A janë të lidhur në mënyrë të sigurt me zip line-in? Bëni kontroll të dyfishtë.
- K Njohuria** - A kanë njohuritë e duhura për të marrë pjesë në aktivitet në mënyrë të sigurt [p.sh., individët në Via Ferrata]?

Pika kyçe është që të mos jepet sinjali “GATI” vetëm sepse hapi i fundit në sekuençë është përfunduar, përkundrazi, instruktorët duhet të verifikojnë që të gjitha hapat të kenë qenë plotësisht dhe saktësisht të adresuar.

Shmangni mbingarkesën dhe humbjen e përqendrimit. Shkaku më i zakonshëm i nga gabimet njerëzore duket të jetë shpërqendrimi i instruktorëve. Kjo mund të ndodhë për shkak të shqetësimeve me detyra të tjera të rëndësishme ose ngarkesës me përgjegjësi të shumta. Rreziku rritet ndjeshëm kur një instruktor ngarkohet me menaxhimin e shumë gjërave njëkohësisht. Megjithatë, disa incidente serioze kanë ndodhur edhe sepse instruktorët ishin të humbur në mendime – duke ëndërruar me sy hapur. Është e rëndësishme të zhvillohen praktika dhe procedura që ndihmojnë instruktorët të mbeten të përqendruar në detyrën që kanë përpara.

Monitoroni stafin rregullisht. Një mënyrë efektive për të reduktuar gabimet njerëzore është që menaxhmenti të vëzhgojë rregullisht stafin në mjedisin e tyre të përditshëm të punës.

Adresoni praktikat e këqija. Kur vihen re praktika të këqija, ato duhet të korrigjohen menjëherë. Nëse të njëjtat probleme hasen në mënyrë të përsëritur te stafi i ndryshëm, kjo duhet të çojë në rishikim të trajnimeve fillestare ose përditësuese.

Kujdesuni për stafin tuaj. Kur instruktorët shohin që menaxhmenti kujdeset vërtet për sigurinë, kjo u përforcon ndjesinë se puna e tyre ka rëndësi. Por nëse ndihen të neglizhuar, atëherë edhe ata do të fillojnë të humbasin kujdesin dhe motivimin me kalimin e kohës. Dhe kur instruktorët ndalojnë së kujdesuri, gabimet janë të pashmangshme, dhe ato gabime mund të çojnë në aksidente serioze.

Është thelbësore të jepet vëmendje e duhur si pajisjeve, ashtu edhe procedurave që minimizojnë mundësinë e gabimeve të shkaktuara nga njeriu. Parandalimi i gabimeve nënkupton që njerëzit e duhur, me trajnimin dhe pajisjet e duhura, të punojnë në kushte të përshtatshme, në mënyrë të sigurt, efektive dhe të kënaqshme

9.7 Pajisjet

Përzgjedhja e pajisjeve do të varet nga natyra e aktivitetëve aventurore në lartësi. Disa elemente mund të bëhen politike e kompanisë, siç është përdorimi i parzmores së zakonshme të sigurisë apo parzmores që mbulon të gjithë trupin në parqet e aventurës. Sipas EN 15567, është e domosdoshme që ndërtuesi i parkut të aventurave apo zip line-it të përfshijë në manualin e pronarit një listë me pajisjet e nevojshme për funksionimin e aktivitetit. Po ashtu, është e këshillueshme të kërkohet këshillë nga persona kompetentë, pasi gama e pajisjeve është e gjerë dhe një zgjedhje e gabuar mund të sjellë aksidente apo probleme të tjera të padëshirueshme. Më poshtë është një listë që duhet marrë parasysh [jo e plotë]:

- **Zgjedhja midis llojeve të parzmoresve duhet të vlerësohet me kujdes.** Në vitet e fundit, ka pasur një zhvendosje drejt përdorimit të parzmoresve të plota të trupit në aktivitetet aventurore në lartësi. Megjithatë, është gabim të supozohet se parzmorja e plotë e trupit është gjithmonë më e përshtatshme. Për Via Ferrata, një parzmorë e zakonshme (ang. sit harness) mund të jetë e sigurt dhe e përshtatshme.
- **Në disa aktivitete, mund të ekzistojë rrezik i papranueshëm për lëndime në kokë, i cili mund të reduktohet ndjeshëm me përdorimin e helmetës.** Helmeta më e përshtatshme nuk është gjithmonë ajo standarde për ngjitje.
- **UA [MINT] 01/2024 përfshin një listë të pajisjeve të cilat duhet të përdoren për çdo aktivitet aventuror në lartësi.**

Pajisjet personale mbrojtëse [PPE] duhet të inspektohen në përputhje me rekomandimet e prodhuesit dhe duhet të mbahet evidencë e këtyre inspektimeve, sipas legjislacionit përkatës.

Pajisjet mbrojtëse personale duhet të përdoren gjithashtu në mënyrë strikte në përputhje me udhëzimet e prodhuesit.

9.8 Morfologjia e pjesëmarrësve

Madhësia dhe pesha e pjesëmarrësit mund të jenë faktorë vendimtarë për të përcaktuar nëse ai/ajo mund të marrë pjesë në mënyrë të sigurt në një aktivitet. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për zip line-at e mëdhenj dhe pajisjet për rënie të lirë [ang. free fall]. Rekomandohet që pjesëmarrësit të peshohen për këto aktivitete.

9.9 Informimet e shkurtra mbi sigurinë

Për të gjitha aktivitetet aventurore në lartësi, do të ofrohen informacione thelbësore që pjesëmarrësit duhet t'i dinë, t'i kuptojnë dhe t'i mbajnë mend për të marrë pjesë në mënyrë të sigurt. Këto mund të jenë që nga udhëzime të thjeshta si "kapu këtu" ose "mbaje kokën anash", deri te një sërë rregullash dhe instruksionesh më të detajuara, si p.sh.: si të kërkohet ndihmë, si të kalohen elementet në një park aventuresk, si të ndiqet rruga në një Via Ferrata apo si të përdoret sistemi i sigurisë.

Kur hartoni informimet e shkurtra të sigurisë, duhet të merrni parasysh udhëzimet e ndërtuesit të aktivitetit si dhe udhëzimet specifike të prodhuesit të sistemeve individuale të sigurisë. Përveç kësaj, niveli i trajnimit dhe informacionit që u ofrohet pjesëmarrësve gjatë informimeve të shkurtra të sigurisë duhet të përcaktohet nga vlerësimi i rrezikut i bërë nga operatori. Standardi

EN 15567-2:2015 përshkruan kërkesat për informimet e shkurtra të sigurisë në seksionet 6.1 dhe 6.2.

Më poshtë është një përmbledhje, por keni parasysh që mund të jetë e nevojshme të përfshini më shumë informacion, bazuar në udhëzimet e prodhuesit dhe vlerësimin tuaj të rrezikut:

- Shpjegimi i aktiviteteve aventurore në lartësi dhe rrezikut të lëndimeve serioze, siç është identifikuar në vlerësimin e rrezikut nga operatori. Këto rreziqe mund të shkojnë përtej sistemeve të sigurisë.
- Shpjegimi i udhëzimeve të sigurisë.
- Identifikimi i instruktorëve dhe mënyra e komunikimit me ta në rast aksidenti ose kur pjesëmarrësi ka nevojë për ndihmë.
- Shpjegim se në çdo moment, fëmijët pjesëmarrës duhet të jenë në fushëpamje të një instruktori ose të një të rrituri shoqërues.
- Shpjegim dhe demonstrim i përdorimit të saktë të pajisjeve personale mbrojtëse.
- Shpjegim i shenjave ose sinjalistikës së vendosur brenda aktiviteteve aventurore në lartësi.
- Shpjegimi i përgjegjësi të personave të rritur mbikëqyrës.

Mënyrat dhe momentet e dhënies së informatave të shkurtra duhet të merren parasysh. Për informimet e thjeshta që lidhen me aktivitetet aventurore në lartësi, ku instruktorët kontrollojnë shumicën e aspekteve të sigurisë [p.sh. zip line], një prezantim verbal i shkurtër para aktivitetit mund të jetë i mjaftueshëm.

Ndërsa për aktivitete më komplekse ku pjesëmarrësit janë më të përfshirë në sigurimin e vetes [si p.sh. në Via Ferrata], është e këshillueshme që informacioni të jepet në formate dhe momente të ndryshme. Pjesëmarrësit duhet të kenë dëgjuar, kuptuar dhe mbajtur mend informacionin, si dhe të jenë në gjendje të zbatojnë aftësitë dhe veprimet e kërkuara gjatë pjesëmarrjes në aktivitet. Përmbajtja dhe mënyra e dhënies së informimeve të sigurisë duhet të trajtohen si po aq të rëndësishme dhe thelbësore sa kontrollet e pajisjeve personale mbrojtëse (PPE), inspektimet e itinerarit dhe të gjitha aspektet e tjera të planit tuaj të sigurisë.

Ky informacion mund të jepet në mënyra të ndryshme:

- Në faqen tuaj të internetit;
- Në tabela dhe pika informuese brenda ambienteve tuaja;
- Përmes videove informuese;
- Verbalisht nga instruktorët;
- Shenja speciale në fillim të elementeve.

9.10 Përdorimi i një personi të rritur mbikëqyrës

Për disa aktivitete aventurore në lartësi, EN 15567 kërkon që një fëmijë të mbikëqyrët nga një i rritur gjatë aktivitetit në lartësi. Duhet të theksohet se i rrituri nuk është gjithmonë i detyruar të jetë në lartësi me fëmijën; mbikëqyrja nga toka mund të jetë e pranueshme në varësi të vlerësimit të rrezikut.

Ajo që është e qartë është se imponimi i rregullave të paarsyeshme për mbikëqyrjen nga të rriturit mund të krijojë më shumë probleme sesa t'i zgjidhë ato. Duhet të merret parasysh me kujdes arsyeja pse kërkohet që një i rritur të marrë pjesë, kush është ky i rritur, nëse është trajnuar për të marrë përgjegjësi për fëmijën nën kujdesin e tij/saj, dhe nëse aftësitë e tij/saj janë vlerësuar.

EN 15567 gjithashtu kërkon kushtet në vijim për personat e rritur mbikëqyrës:

- Trajnimi për të rriturit mbikëqyrës do të përfshijë udhëzimet për sigurinë;
- Udhëzime për lidhjen e duhur me sistemin e sigurisë, me fokus të veçantë në kalimet që bëhen nga fëmija nën kujdesin e tyre.
- Këshilla mbi metodën e duhur për vëzhgimin e fëmijës nën kujdesin e tyre;
- Në rast këshillash kontradiktore, duhet të sqarohet qartë se udhëzimet e instruktorit kanë përparësi;
- Trajnimi për të rriturit mbikëqyrës duhet të vlerësohet përmes pyetjeve.

EN 15567 gjithashtu specifikon që vendimi nëse i rrituri shoqëruar do ta vëzhgojë fëmijën nga toka apo në lartësi duhet të merret nga operatori bazuar në vlerësimin e rrezikut. Metoda e vëzhgimit që i rrituri mbikëqyrës do të përdorë gjatë shoqërimit të fëmijës nën kujdesin e tij/saj do të bazohet gjithashtu në vlerësimin e rrezikut.

9.11 Këshillimi teknik

Nëse operatori nuk ka kapacitete të brendshme për të ofruar këshilla mbi çështjet e sigurisë, industrisë dhe funksionimit, ai mund të emërojë një këshilltar teknik të jashtëm. Roli kryesor i një këshilltari teknik është të ndihmojë në marrjen e vendimeve të informuara dhe të përshtatshme menaxheriale. Një këshilltar i mirë teknik mund të sjellë përfitime të mëdha për funksionimin e objektit duke ofruar mbështetje dhe duke përmirësuar vendimmarrjen operacionale. Para se të emëroni një këshilltar të jashtëm teknik, merrni parasysh këto kritere:

- Sigurohuni që ka njohuri të gjerë praktike, teorike dhe teknike për një gamë të gjerë aktivitetesh aventurore në lartësi;
- Sigurohuni që ka njohuri dhe përvojë në operimin e aktiviteteve aventurore në lartësi;
- Sigurohuni që është aktualisht aktivë në industri dhe është i përditësuar me zhvillimet e reja;
- Sigurohuni që ka një historik të dëshmuar në aktivitetet përkatëse të kurseve me litarë.

Ju mund të zgjidhni një këshilltar teknik që mban njërën nga këto certifikata:

- ✔ **Trajner i certifikuar nga ERCA (European Rope Course Association).**
- ✔ **Inspektor i certifikuar nga ERCA (European Rope Course Association)**
- ✔ **Shpëtues malor i certifikuar**

Megjithatë, është e rëndësishme të theksohet se asnjë prej këtyre kualifikimeve nuk e bën automatikisht mbajtësin të kualifikuar apo të vlerësuar për të vepruar si këshilltar teknik.

Nëse synoni të emëroni një këshilltar teknik për t'ju ndihmuar me detyrimet tuaja sipas Ligjit për Shëndetin dhe Sigurinë në Punë dhe legjislacionit përkatës, përfshirë rishikimin e vlerësimeve të rrezikut apo procedurave të sigurta të operimit, duhet të siguroheni që ai person është

kompetent për këtë rol, përveç se ka kualifikime të përshtatshme në aktivitete dhe teknike.

Për t'ju ndihmuar në marrjen e këtij vendimi, përdoret shpesh një akronim i njohur për të vlerësuar nëse një person është kompetent për të ofruar këshilla në fushën e shëndetit dhe sigurisë:

S Aftësia

K Njohuria

A Sjellja

T Trajnimi

E Përvoja

Ju duhet të merrni parasysh aftësitë, njohuritë, trajnimin dhe përvojën që kanë lidhur me shëndetin dhe sigurinë, përveç kualifikimeve të tyre në aktivitet apo në aspektin teknik.

9.12 Plani i veprimit emergjent

Standardi EN 15567 kërkon që të ketë një plan veprimi për raste emergjente për aktivitetet në kursin me litarë, dhe kjo kërkesë aplikohet gjithashtu për Via Ferrata, kur ajo zhvillohet në formë aktiviteti në grup. Është e zakonshme që ky plan të përfshihet si pjesë e procedurave hyrëse të prezantimit për pjesëmarrësit. Duhet të merren parasysh siguria e të gjithë pjesëmarrësve, jo vetëm e atyre që janë lënduar apo prekur menjëherë nga incidenti. Po ashtu, plani duhet të përfshijë evakuimin e të gjithë personelit dhe vizitorëve nga objekti në mënyrë të sigurt. Nevoja për ushtrime të rregullta (të dokumentuara), trajnime për rifreskim dhe rishikime të plota

të planeve të emergjencës dhe sistemeve të shpëtimit është thelbësore dhe nuk duhet nënvlerësuar.

